

Eino Jaskari

Erilliset vesijätöt

Omistajuusselvitys

Metropolia Ammattikorkeakoulu
Insinööri (AMK)
Maanmittaustekniikan koulutusohjelma
Insinöörityö
24.4.2012

Tekijä Otsikko	Eino Jaskari Erilliset vesijätöt, omistajuusselvitys
Sivumäärä Aika	42 sivua + 2 liitettä 24.4.2012
Tutkinto	insinööri (AMK)
Koulutusohjelma	maanmittaustekniikka
Ohjaava opettaja Ohjaajat	lehtori Jaakko Sirkjärvi MML:n ohjaaja Bengt Tunis MML:n ohjaaja Heikki Koskela MML:n ohjaaja Jani Palomäki MML:n ohjaaja Riitta Ovaska
<p>Tämän opinnäytetyön tarkoitus oli laatia tiivistelmä erillisten vesijätöjen omistajuuksiin vaikuttaneista laeista sekä tehdä esimerkkitutkimuksena omistajuusselvitys Kivijärven erillisen vesijätön omistajista.</p> <p>Tämä tutkimus tehtiin Pohjanmaan maanmittaustoimiston pyynnöstä ja sen suorittamiseen käytettiin lähteinä maakunta-arkistoa, kirjastoja, asianosaisia ja asiaan perehtyneitä henkilöitä.</p> <p>Tuloksena saatiin aikajärjestyksessä etenevä tiivistys laeista ja asetuksista, jotka ovat erillisten vesijätöjen omistajuuksiin vaikuttaneet, sekä excel-taulukko, joka ilmaisee omistajuusjuoksutuksen Kivijärven erillisestä vesijätöstä aina vuodelta 1779 vuoteen 2012.</p> <p>Mainittakoon, että omistajuusjuoksutus on vain ohjeellinen eikä sen voida katsoa toimivan kuin suuntaa antavana näkemyksenä siitä, miten omistajuusosuudet ovat vuosien saatossa kulkeutuneet.</p>	
Avainsanat	erillinen vesijätö, Kivijärvi

Author Title	Eino Jaskari Separate accretions, ownership statement
Number of Pages Date	42 pages + 2 appendices 24 April 2012
Degree	Bachelor of Engineering
Degree Programme	Land Surveying
Instructional Lecturer Instructors	Jaakko Sirkjärvi, Senior Lecturer Bengt Tunis, NLS Heikki Koskela, NLS Jani Palomäki, NLS Riitta Ovaska, NLS
<p>The purpose of this final year project was to create a summary of the laws that have influenced the ownerships of separate accretions. A separate accretion is formed when water surface is lowered. In addition, the aim was to give an example of how to make an ownership statement of separate accretion, in this case lake Kivijärvi.</p> <p>This study was commissioned by the Ostrobothnia District Survey Office. The sources that were used in this study include the provincial archives of Vaasa, local libraries, interested parties and experienced specialists.</p> <p>The result is a summary of laws and regulations that were set in progressive chronological order. These laws and regulations have influenced the ownerships of separate accretions through time. Furthermore, an Excel spreadsheet indicating the ownerships of lake Kivijärvi from 1779 to 2012 is included.</p> <p>It should be mentioned that the statement of ownership is more of a guide, and can be regarded only for illustrative purposes of lake Kivijärvi's ownership.</p>	
Keywords	separate accretion, Kivijärvi

Sisällys

Lyhenteet

1	Johdanto	1
2	Maanmittauslaitos	2
2.1	Organisaatio	2
2.2	Arvot ja strategia	2
3	Erillinen vesijättö	3
3.1	Lähtökohdat	3
3.2	Muodostuminen	3
4	Lainsäädäntö	4
4.1	1700-luku	5
4.1.1	Asetus 25.11.1740	5
4.1.2	Asetus 5.10.1741	6
4.1.3	Isojakoasetus 27.6.1775	7
4.2	1800-luku	7
4.2.1	Vuoden 1805 asetus	8
4.2.2	Maanmittausohjesääntö 1848	8
4.2.3	Asetus Vedenjohdoista ja vesilaitoksista 1868	8
4.3	1900-luku	9
4.3.1	Vesioikeuslaki 31/1902	10
4.3.2	Vesijätöasetus 1911	10
4.4	Toimitusmenettely	10
4.4.1	Toimitusmenettely 1911 jälkeen	11
4.4.2	Laki 1930	11
4.4.3	Toimitusmenettely 1930–2012	12
4.5	Esimerkkejä oikeustapauksista	14
5	Kivijärven erillinen vesijättö	15
5.1	Historia	15
5.1.1	1700-luku	15
5.1.2	1800-luku	17

5.1.3	1900-luku	20
5.2	Omistajuusselvitys	22
5.2.1	Lähtökohdat	22
5.2.2	Tavoite	23
5.3	Tiedonhankinta	24
5.3.1	Maakunta-arkisto	24
5.3.2	Kirjastot	26
5.3.3	Puhelut	27
5.3.4	Tapaamiset	29
5.3.5	Ilmoitukset	31
5.3.6	Muut lähteet	32
5.4	Mitä jäi tekemättä?	33
5.5	Kivijärven jakamiseen sovellettava laki	33
5.6	Jakamisen vaihtoehdot	34
5.6.1	Kiinteistöksi muodostus	34
5.6.2	Liittäminen kiinteistöihin	35
6	Toimintamallit jatkossa	35
6.1	Yhteinen alue	36
6.2	Ympäristönsuojelualueeksi	37
6.3	Näkemys jakamisvaihtoehdosta	38
7	Loppusanat	40
	Lähteet	41
	Muut lähteet	42
	Liitteet	
	Liite 1. Omistajuustaulukko	
	Liite 2. Puhelintiedustelut	

Lyhenteet

A	Asetus
HO	Hovioikeus
JL	Jakolaki 14.12.1951/604
KKO	Korkein oikeus
KMA	Kiinteistönmuodostamisasetus 20.12.1996/1189
KML	Kiinteistönmuodostamislaki 12.4.1995/554.
MML	Maanmittauslaitos, Suomen maa- ja metsätalousministeriön alaisuudessa toimiva viranomainen, vastaa ensisijaisesti maanmittauksesta Suomessa.
MMT	Maanmittaustoimisto, Paikallinen maanmittauslaitoksen yksikkö, joka vastaa alueella maanmittauslaitoksen tehtävistä. Suomessa on yhteensä 12 maanmittaustoimistoa.
MO	Maanmittausohjesääntö, tässä vuoden 1848 ohjeistus maanmittaukselle.
VOL	Vesioikeuslaki, tässä vuoden 1902 vesioikeuslaki.

1 Johdanto

Erilliset vesijätöt ovat kiinteistöjärjestelmässä eräitä huonoimmin hallittuja alueita. Lämpö- ja erillisille vesijätöille on vanhaa ja paikoin puutteellista. Tästä on vuosien saatossa muodostunut käytettävyysongelma alueilla, jotka on todettu erilliseksi vesijätöksi. Niitä muodostettiin ennen vuotta 1911 irtaimen omaisuuden periaatteen mukaan, eikä erillisten vesijätöjen omistajuuksista ole pidetty rekisteriä. Ajan myötä veden laskemiseen osallistuneiden henkilöiden perilliset ovat alkaneet kadottaa todistuksia laskemiseen osallistumisesta. Nämä kuvernöörin lupakirjat ja laskemisesta saadut todistukset ovat olleet käytännössä ainut oikeuskelpoinen todistus alueen omistuksesta keskinäisten kauppakirjojen ohella.

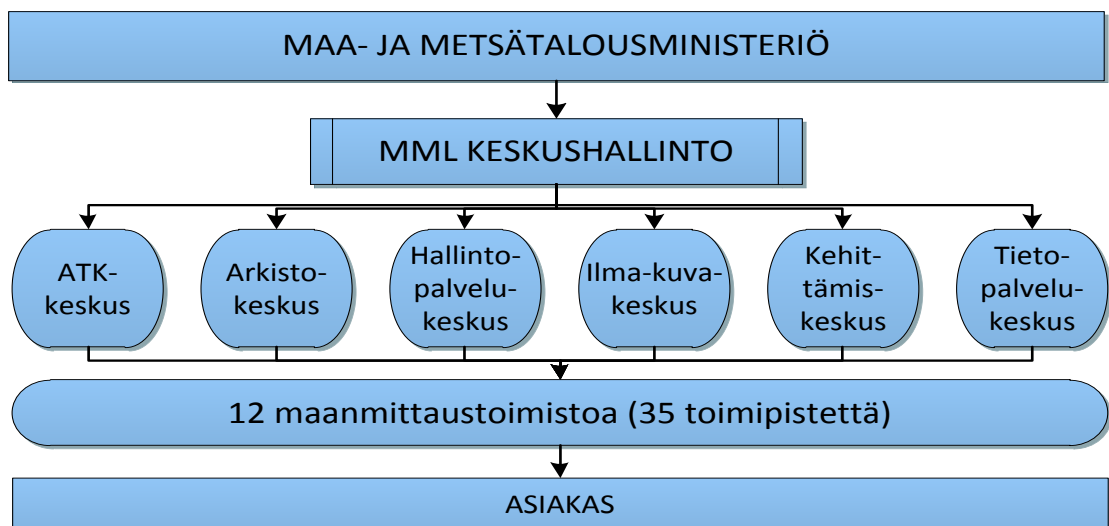
Viimeiset sata vuotta, aina vuodesta 1911 asti, erillisiä vesijätöjä on pyritty jakamaan tai muodostamaan kiinteistöiksi. Vastaan on tullut kuitenkin ongelma siitä, kuka alueen omistaa ja minkälaisella osuudella. Ei ole ollut ollenkaan suoraa selvyyttä siitä, kenellä on ollut vuosien saatossa oikeuksia hakea osuutensa irrottamista ja erillisen vesijätön jakoa. Välillä laki on ollut hyvinkin ristiriitainen ja osaksi käytännössä estänyt järkevän lain mukaisen omistajuusselvityksen niin, että kaikki osakkaat olisi huomioitu. Nykyisen lain mukaan omistajuusselvitys alueesta on pakko tehdä, käytännössä kaikki mahdolliset lähteet otetaan tutkintaan sitä tehdessä. Tieto omistajista on hyvin hajanaista, ja varmuutta asiasta on mahdotonta saada. Kuitenkin jokin päätös on tehtävä, sillä parempi yksi tehty päätös kuin useampi epävarma. Tällä periaatteella erilliset vesijätöt pyritään jakamaan mahdollisimman hyvin, huomioiden kaikkien aktiivisten osakkaiden näkemykset ja toiveet.

Tässä tutkimuksessa tehdään yleiskuvaus erillisiin vesijätöihin liittyvästä laista, painottaen omistajuuksien muodostumiseen. Tutkimuksessa otettiin myös yksi erillinen vesijätö esimerkkikohteeksi, jossa tehtiin omistajuusselvitys. Selvityksen teko osoittautui ongelmalliseksi, ja vaikka tuloksia saatiin, ei voida edelleenkään olla varmoja siitä, tuliko kaikki huomioitua. Lopussa pohditaan myös, mikä meni hyvin, missä olisi voinut parantaa ja mitä jäi tekemättä omistajuusselvitystä tehdessä.

2 Maanmittauslaitos

2.1 Organisaatio

Maanmittauslaitos (MML) tuottaa tietoa maasta, se on maa- ja metsätalousministeriön alaisuudessa toimiva viranomainen (kuvio 1), joka on vastuussa Suomen kiinteistöjärjestelmästä, lainhuudoista, kiinnityksistä sekä kartastotöistä. Maanmittauslaitos huolehtii maanmittaustoimituksista ympäri maata, vastaa maastoa, kiinteistöjä ja ympäristöä koskevan tiedon oikeellisuudesta, tuottaa tietoa ja palveluita yksityishenkilöiden, yritysten, yhteiskunnan ja maanpuolustuksen tarpeisiin. [17.]

Kuvio 1. Maanmittauslaitoksen organisaatiorakenne.

2.2 Arvot ja strategia

Strategia Maanmittauslaitoksella on pyrkiä tuottamaan palveluja, joihin asiakas on tyytyväinen, pitämään MML:n talous kunnossa ja takaamaan henkilöstön hyvinvointi. Kehittämisen strategisten valintojen lähtökohtana on asiakkaiden eli toimitustuotannon asianosaisten ja kiinteistötietojen käyttäjien entistä parempi tarpeiden tyydyttäminen sekä tuottavuuden parantaminen. Maanmittauslaitoksen mottona on tuottaa tietoa maasta, johon pyritään kaikissa organisaation tarjoamissa palveluissa parhaalla mahdollisella tavalla. Maanmittauslaitos pyrkii jatkuvaan kehitykseen, joka takaa tulevaisuudessakin toimivien palveluiden ylläpidon sekä varman ja luotettavan palvelujen saannin asiakkaille. [17.]

3 Erillinen vesijättö

Ihmisen kuivattamasta vesistöistä muodostuneita maa-alueita kutsutaan erilliseksi vesijätöksi. Erillinen vesijättö on kokonaan kiinteistöjärjestelmän ulkopuolella ollut alue, jota on voinut myydä ja ostaa kuin irtainta omaisuutta. Näitä alueita ostaessa tai myydessä ei ole tarvinnut ottaa huomioon kiinteistöjä koskevaa lainsäädäntöä, vaan erillisen vesijättömaan kauppa on ollut vapaata kiinteistöjä koskevista laeista ja asetuksista. Vesijätön muodostumisesta ja alkuperäisistä omistajuuksien määräytymisistä on säädetty lakeja ja asetuksia, jotka tullaan myöhemmin tässä tutkielmassa listaamaan. Aluksi kuitenkin kerrotaan lyhyesti siitä, mistä erilliset vesijätöt ovat saaneet alkunsa ja miksi.

3.1 Lähtökohdat

1700- ja 1800-luvuilla elettiin Suomessa vielä uudisraivauksen aikakautta. Tällöin ihmiset levittäytyivät uusille asuinsijoille haaveenaan parempi elämä koskemattoman maan tarjoamien rikkauksien avulla. Uudisraivausta suoritettiin kaatamalla metsiä raivaten niistä peltoja ja muodostaen paikkoja elinkelpoisen tilan rakentamiselle. Tuohon aikaan myös valtiojohto tuki uudisraivausta verohelpotuksin. Fysiokraattisella aikakaudella katsottiin ainoastaan viljellyn peltoalan kasvattamisen tuovan lisää rahaa kruunulle. Ajattelumalli piti maataloutta ainoana oikeana tulonlähteenä, sivuuttaen näin ollen kaupankäynnin merkityksettömänä valtion talouden kannalta. Tämä johti siihen, että maa-alueita alettiin jakaa, näin ollen tehostaen maan käyttöä ja veronkeräystä. Tämä oli oikeastaan alkua isojaon järjestämiselle. Vuoden 1721 Uudenkaupungin rauhasta alkaen fysiokraattien tahdon mukaisia toimia tehtiin tuottavuuden lisäämiseksi. Aluksi määrättiin lakisääteinen vainiopakko, josta myöhemmin 1700-luvulla alkoi isojako. Isojako johti maan käytön tehostamiseen ja ihmisten lisääntyvään tarpeeseen raivata lisää maa-alueita viljelystarkoituksiin. [3, s. 90–91.]

3.2 Muodostuminen

Ihmisten raivatessa lisää maa-alueita heidän maksamansa veromäärä lisääntyi hiljalleen. Tämä loi myös ongelmia sen aikaisille tilallisille, joilla oli muutenkin tekemistä valloillaan olevan karjaruton ja muiden ongelmien kanssa. Kruunu lupasi, että ihmisten

raivatessa järvistä ja soista uutta peltomaata vapautettiin kyseinen maa verotuksen piiristä ikuisuudeksi. Tämä oli omiaan innostamaan ihmisiä järvien kuivattamiseen laskuoja kaivamalla (kuva 1), sillä uuden viljelysmaan tarve oli suuri ja verojen maksamiseen ei ollut enempää rahaa laittaa.

Kuva 1. Kuivatusojan kaivamista 1800-luvun Pohjanmaalla [11, s. 235].

Erilliset vesijätöt ovat vesistöä laskemalla muodostuneita maa-alueita, joiden luominen on täytynyt tapahtua ennen 13. päivää marraskuuta 1911. Mainittu päivänmäärä on ratkaisevassa asemassa, koska tuona päivänä astui voimaan asetus erillisten vesijätöjen muodostamisesta tilaksi. Näin ollen asetuksen (17.10.1911/28) voimaantulon jälkeen ei ole voinut muodostua enää uutta erillistä vesijätöä. Tätä ennen erillistä vesijätöä on muodostunut vesistöä keinotekoisesti laskemalla syntyneestä maa-alueesta, jota on pystytty käyttämään esimerkiksi viljelytarkoituksiin. [1, s. 227–232.]

4 Lainsäädäntö

Erillisiä vesijätöjä koskeva lainsäädäntö on ollut vuosien saatossa vähintäänkin epäselvää. Lakeja ja asetuksia on muutettu useaan otteeseen, ja niiden tulkintatapoja on ollut yhtä useita kuin on ollut tulkitsijoitakin. Tämän tutkimuksen osana tehty omista-

juusselvitys vaatii omistajuutta koskevien lakien ja asetusten yleispiirteisen listauksen, jotta lukija saattaisi paremmin ymmärtää miten omistajuuksien katsotaan siirtyneen selvityksessä. Lakeja sekä asetuksia listattaessa katsottiin parhaaksi edetä vuosisata kerrallaan, kertoen merkittävimmistä muutoksista vedenlaskijoiden oikeuksiin. Tällä tavalla saadaan mahdollisesti muodostumaan käytäntöä selvempi kuva laskijoiden oikeuksista ja oikeuskehityksestä.

4.1 1700-luku

”Sen vesi jonka maa, ellei kaupan avulla ole toisin sovittu.” Näin asian 1600–1700-luvun lakien pohjalta tulkitse Veikko Anttila kirjassaan Järvenlaskuyhtiöt Suomessa.

Vuosisadan alkupuolella Suomessa elettiin isovihan aikaa 1700–1721 vuosina käydyn suuren Pohjan sodan seurauksena. Sodan aikana oli Suomen maaseutu ryöstetty ja poltettu moneen kertaan, mikä teki valtiontalouden heikoksi ja vei elämisen edellytykset maasta. Valtion oli ryhdyttävä monenlaisiin toimiin talouden elvyttämiseksi ja maan saattamiseksi jälleen toimintakykyiseksi. Yksi uusista keinoista oli ottaa ennen viljelykseen kelpaamatonta maata käyttöön tarjoamalla verohelpotuksia viljelyn aloittaville. Kruunun toimesta laadittiin asetuksia, joissa puhutaan yleisesti soista ja muista karuista maista. Asetuksissa annettiin oikeus talonpojille ryhtyä kuivattamaan soita ja viljelykseen kelpaamattomia maita, toisin kuin siihen asti oli säädetty. Näiden alueiden on tulkittu käsittävän myös seuraavissa asetuksissa järven laskua koskevat tilanteet, joissa muodostuu uutta viljelysmaata. [2, s. 704–706.]

4.1.1 Asetus 25.11.1740

Yksi talouden elvytykseen tähtäävistä toimista oli Asetus 25 päivältä marraskuuta 1740. Asetuksen ensisijainen tarkoitus oli mahdollistaa soiden ja järvien kuivattaminen viljelystarkoituksiin, sillä maanlain (RK 34) ja vuoden 1734 lain (RK 20:7) mukaan oli laskuomien kaivaminen järvestä, joesta tai purosta kielletty. Vuoden 1734 lain mukaan (MK 12:4) kuului niityksi maatunut järvi tai sen osa entisen vesialueen omistajille. Tämä tulkittiin niin, että rannan omistaja omisti myös maatuneen järvalueen.

Vuoden 1740 asetus oli ensimmäinen lajiaan ja tarjosi myös kuivattajille omistusoikeuden maahan, joka oli muodostunut kyseistä vesistöä laskemalla. Omistusoikeuden lisäksi laskijat saivat määräaikaisen verovapauden maahan, minkä he olivat kovalla työllä muodostaneet. Asetuksen astuessa voimaan tuli valloille eräänlainen villitys laskea vesiä sen ajan järvistä, sillä se mahdollisti järvenlaskuoikeuden myös muille tilallisille kuin vesialueen osakkaille. Käytännössä laskun yleensä suorittivat alueen isoimmat talolliset, joilla oli aikaa ja resursseja osallistua laskemisen töihin ja järjestelyihin. [1, s. 40–41; 2, s. 704–706; 4, s. 229–230.]

4.1.2 Asetus 5.10.1741

Selitys soiden ja karun maan raivauksen asetuksesta annettiin 5.10.1741. Asetusta soista ja järvistä perusteltiin sillä, että se lisää ihmisten vapaaehtoisuutta ryhtyä toimiin maatalouden elinolojen parantamiseksi vilkastaen näin ollen tuottoa ja lisäten sen avulla verotuloja kruunulle. Vuoden 1741 asetus täydensi muutenkin aikaisempaa asetusta. Siinä vakuutettiin yhteismaalla tai yleismaalla tehtyyn erillisen vesijättömaan viljelykseen perintötalojen sukuoikeus viljelijälle ilman maksua. Tuohon aikaan talonpojan omistusoikeudesta käytettiin sukuoikeuden nimitystä, eikä sitä niinkään sanottu täydeksi omistusoikeudeksi. Tämä tarkoitti, että viljelykset tulevat ikuisesti kuulumaan taloon, joka oli veden laskenut ja ottanut muodostuneet maat viljelyskäyttöön. [2, s. 704–706; 4, s. 229–230.]

Selitys tarkensi myös ilmoitusmenettelyä asiasta, sillä vuoden 1741 asetuksen mukaan tuli vedenlaskijan ilmoittaa yhteismaalla sijaitsevan vesialueen laskusta maaherralle. Maaherra antoi kolme kuukautta aikaa ilmoittautua osakkaaksi hankkeeseen, sekä tarkastutti hankkeen maanmittarilla. Tästä edelleen maa-alueet jaettiin hankkeeseen osallistuneiden kesken, kullekin ansaitsemansa määrä. Käytännössä jaettiin siis sen kokoinen määrä, joka oli työtä uhrattu alueen viljelyskelpoiseksi saattamiseen.

Maaherran lupaa ei tarvittu, mikäli järvi ei ollut yhteisellä alueella, tällöin riitti tarkastuttaminen kahdella lautamiehellä ja kuulutus käräjillä. Kuitenkin vuoden 1741 asetus johti vuosisadan vaihteeseen mennessä siihen, että käytännössä kaikkiin järvenlaskuihin hankittiin lupa kuvernööriltä, eli maaherralta. Maan jaosta säädettiin myös, että laskijan oli saatava suhteessa enemmän hyvää maata kuin huonoa. Tätä on pidetty

ensimmäisenä säännöksenä jyvitykseen, sillä se ohjeisti jaettavan maan laadun ja määrän suhdetta. [2, s. 704–706; 4, s. 229–230.]

4.1.3 Isojakoasetus 27.6.1775

Suomessa säädettiin ensimmäinen isojakoasetus 1757. Tätä täydentämään tehtiin isojakoasetus vuonna 1775. Jälkimmäisessä käsiteltiin järvien kuivaustyön suorittaneille luvattavaa ikuista omistusoikeutta. Omistusoikeus kuivatuksessa syntyneeseen vesijätömaahan luvattiin isojaossa kyläosuuden lisäksi kuivattajalle. Näin meneteltiin, koska katsottiin kuivattajan tehneen suuren työn alueen eteen ja saaneen omistusoikeuden sen ajan käsitysten ja säädösten mukaisesti.

Edellä mainitut säännökset sisällytettiin vielä 12.8.1783 annettuun maanmittausasetuksen 75.2§:ään sekä 15.5.1848 annetun maanmittausohjesäännön 46.6§:ään. Lisäksi 4.4.1789 tuli voimaan perustuslain veroinen vakuutus talonpoikaisen kansan vapauksille ja oikeuksille, joka sisälsi verovapautta koskevan säädöksen. Säädös sisälsi pääpiirteittäin määräyksen ikuisesta verovapaudesta kaikille viljelyksille perintötalojen tiluksilla, jotka sijaitsivat soilla, rahkamailla ja karumailla. Tämä tarkoitti myös järveä kuivatamalla muodostuneita maita. Verovapaus ei ulottunut koskemaan papiston kymmenysten suorittamista. Säädöksessä ikuisesta verovapaudesta tulkittiin myös omistajuuden alueeseen olevan ikuista. [2, s. 704–706; 4, s. 229–230.]

4.2 1800-luku

Vuosisadan vaihtumisen jälkeen koettiin vielä monenlaisia muutoksia järvenlaskujen suorittamiseen. Järvenlaskemista koskeva lainsäädäntö oli vähintäänkin epämääräistä, tai ei suosinut ihmisiä tasavertaisesti. Lain tehokkuutta ajateltiin lisättävän antamalla yhä useammalle oikeus ryhtyä viljelemään soita, karua maata tai kuivattamaan järveä tätä tarkoitusta varten. Isojaon suorittaminen oli jo hyvässä vauhdissa ja yhteisille vesialueille oli monesti jo perustettu jakokunnat. Tällöin vesialueen omistajuuksista oli määrätty osuudet kullekin tilalliselle. Useimmiten heille oli jaettu kalastusoikeuksia järveen, joka teki käytännössä tilallisesta tällöin osakkaan ja oikeutetun päättämään järveä koskevista asioista. Mikäli järveä alettiin laskea ja muokata viljelysmaaksi, oli kalastusoikeuden omaavilla oltava osuuksia kuivattuun maahan. Vuosisadan alussa kuiva-

tukseen saattoi alkaa kuka vaan, mutta todellisuudessa lain muutos ei juuri vaikuttanut tilattomien laskijoiden määrään, koska usein tilalliset olivat tätä vastaan. [1, s. 41–42; 2, s. 704–706; 4, s. 230–231.]

4.2.1 Vuoden 1805 asetus

Ensimmäinen suuri muutos tuli vuonna 1805 annetun metsäasetuksen 7 §:ssä. Tuossa asetuksessa yleismaalla ja yhteismaalla sijaitseva järvenlaskuoikeus ulotettiin koskemaan myös tilatonta väestöä. Tämän tarkoitus oli antaa näin kelle vaan oikeus ryhtyä laskutoimenpiteisiin, jos vain lupa laskemiseen ensin saatiin kuvernööriltä. Siitä huolimatta ajan tavan mukaisesti yleisimmin järvenlaskuhankkeita on lähtenyt ajamaan paikalliset tilalliset, jotka ovat olleet jakokunnan osakkaita. Tilattomien asemaa järvien laskussa oli lähinnä lisännyt se, että tilallisten lähdettyä laskemaan järveä, oli tilattomille annettu myöhemmin oikeus järvenlaskuun osallistumiseen ja tuloksista nauttimiseen. [1, s. 41; 2, s. 705; 4, s. 230–231.]

4.2.2 Maanmittausohjesääntö 1848

Vuoden 1848 maanmittausohjesäännön 46.6§ osoitti järven laskun olleen lain mukaan mahdollista ennen tätä asetusta, vaikka siitä ei suorannaisia säännöksiä ollutkaan. Maanmittausohjesääntö lähinnä vahvisti, että aikaisemmissa asetuksissa joissa on puhuttu soiden ja nevojen viljelemisestä, on tarkoitettu myös vesistöjä laskemalla muodostuneita maita. Lisäyksenä entiseen kuvernöörin tuli lupaa antaessa ilmoittaa, koska kuivattaminen on aloitettu ja mihin mennessä se tulee saattaa loppuun. Ohjesäännöksessä oli myös lisättyä säännöksiä ja ehdotuksia, jotka maanmittari oli laatinut järvien laskemista koskevia toimenpiteitä varten. [1, s. 41; 2, s. 705; 4, s. 230–231.]

4.2.3 Asetus Vedenjohdoista ja vesilaitoksista 1868

Omistusoikeuden saantoperuste oli viimeisen sadan vuoden aikana 1700–1800-luvuilla muuttunut useampaan otteeseen. Ennen vuotta 1740 järvestä ei saanut laskea vettä ollenkaan, muuta kuin poikkeustapauksissa. Vuoden 1741 asetuksesta eteenpäin järvenlaskuun saivat ryhtyä ainoastaan tilalliset, joilla oli kuvernöörin lupa, mikäli vettä laskettiin yhteisellä maalla. Tätä asetusta laajennettiin 1805 niin, että se käsitti myös

tilattomien oikeuden ryhtyä järvenlaskutöihin. Vuoden 1868 asetuksella jälleen haluttiin muuttaa perustetta osuuden saannosta. Asetuksen 22§:n mukaan järven laskemiseen saivat enää ryhtyä vain järviolueen osakkaat ja omistajat. Tällöinkin heidän piti hankkia kuvernöörin lupa kuivattamiseen, ja vähintään puolella vesialueen osakkaista tuli olla halukkuutta laskennan aloittamiseen.

Vuoden 1868 asetuksessa määrättiin, että aktiivisesti vedenlaskuun osallistuvat järven osakkaat suorittivat kuivatustyön ja korvasivat siitä aiheutuneet mahdolliset haitat, kuten kalastuspaikkojen menetyksen. Aktiiviosakkaat joutuivat myös lunastamaan osuudet maasta niiltä osin, jotka kuuluivat laskentaan osallistumattomille passiiviosakkailla. Heille maksettiin korvaus, joka oli kunnostetun maan arvo vähennettynä työstä aiheutuvilla kuluilla.

Ennen vuoden 1868 asetusta järven kuivaajat saivat suoraan omistusoikeuden viljelyskelpoiseen maahan, joka oli kuivaamalla muodostunut. Asetus muutti käsitystä järven laskusta, sillä enää eivät kuivattajat saaneet muodostamaansa maata omistukseensa. Heidän oli sen sijaan ostettava muilta osakkailta osuudet, ja he saivat näin ikuisesti passiiviosakkaiden osuuden itselleen. Tämä tavallaan huononsi järven kuivaamisesta saatavaa etua, kun siitä jouduttiinkin jatkossa maksamaan korvauksia henkilöille, jotka eivät asian eteen tehneet mitään. [1, s. 41; 2, s. 705; 4, s. 230–231.]

Ennen vuoden 1868 vesilainsäädännön voimaantuloa saattoi siis muodostua sellaisia järviosuuksia, jotka kuuluivat tilattomille. Tällöin ne eivät olleet tiloja tai tilanosia, vaan kokonaan kiinteistöjärjestelmän ulkopuolella. Tilalliset kuivattajat taas omistivat alueensa verosta vapaana maana, jonka luovuttamiseen ei ollut verotusta koskevilla säädöksillä vaikutusta. Tämä teki kuivatetuista alueista irtainta omaisuutta, joka saatettiin luovuttaa vapaasti pois tilasta ilman lohkomistoimitusta. Luonteeltaan irtaimen omaisuuden kauppaan ei tarvinnut myöskään soveltaa kiinteistökaupan muotoa ja kaupan saattoi alaikäinenkin tehdä ilman oikeuden suostumusta. [2, s. 708.]

4.3 1900-luku

Kaksisataa vuotta kestänyt kädenvääntö oikeasta tavasta jakaa omistajuuksia kuivattajille ei kolmannellakaan vuosisadalla loppunut. 1900-luvun alussa ehdittiin säätää vielä

kaksi erillisiä vesijättöjä koskevaa lakia ja asetusta. Pääpiirteissään ensimmäisellä lailla rajoitettiin omistusoikeutta määräaikaan ja erillisten vesijättöjen muodostuminen lopetettiin kokonaan vuoden 1911 asetuksella.

4.3.1 Vesioikeuslaki 31/1902

Vuonna 1902 laadittiin vesioikeuslaki, joka jälleen muutti käsityksen kuivattajan omistusoikeudesta. Uudessa laissa oli nyt otettu kantaa omistusoikeuden siirtymisestä kuivattajalle. Lakia muutettiin kuivattajan kannalta epäedullisempaan suuntaan. Kuivattaja sai lain astuttua voimaan 1903 ainoastaan nautintaoikeuden vesijättöalueeseen. Nautintaoikeus turvattiin maksimissaan 50 vuodeksi. Tämän mukaan siis erillistä vesijättöä ei voinut enää syntyä täysin omistusoikeuksin kuivattajalle. Vesioikeuslain 4. luku säilytti myös 1868 asetuksen mukaisen käsityksen siitä, ettei muilla kuin vesialueen osakkailla ole oikeutta ryhtyä vedenlaskutoimenpiteisiin. [2, s. 708–709; 4, s. 230–231.]

4.3.2 Vesijättöasetus 1911

Vesijättöasetus, eli asetus erillisten vesijättöjen muodostamisesta itsenäisiksi tiloiksi (17.10.1911/28). Asetus lopetti uusien erillisten vesijättöjen muodostumisen sisältäessään säännöksen erillisen vesijätön muodostamisesta kiinteistöksi. Kiinteistöksi muodostaminen osoittautui kuitenkin hyvin monimutkaiseksi prosessiksi, koska siihen alettiin vaatia omistajuusselvitystä ja alueen verollepanoa.

Omistajuusoikeuden siirtyminen katsotaan perustuvan suoraan lakiin, vaikka siitä ei aina suoraan kaikissa laeissa tai kuvernöörin luissa mainitakaan. Omistajuusoikeuksien siirtymisestä mainitsemattomuus perustuu siihen, että lupia myönnettäessä ajan tapana on ollut pitää omistusoikeusasioita itsestäänselvyyksinä. Itsestään selvänä pidetyt asiat on täten jätetty mainitsematta, vaikka omistajuusoikeus onkin siirtynyt esimerkiksi perintönä. [2, s. 708–709; 4, s. 230–231.]

4.4 Toimitusmenettely

Erillisten vesijättöjen muodostumisen lakattua 1911 vuoden asetuksen myötä, ei lakiin ole tullut muutoksia, jotka koskisivat omistajuuden siirtymistä. Tuosta vuodesta eteen-

päin voidaankin puhua toimitusmenettelyn lainsäädännöstä, sillä asetuksen tultua voimaan on tullut useita lakeja ja asetuksia erillisten vesijättöjen käsittelystä toimituksessa.

4.4.1 Toimitusmenettely 1911 jälkeen

1911 asetuksen mukaan erillinen vesijättö voidaan muodostaa tilaksi vain jos tilaksi muodostamisen edellytykset ovat olleet voimassa ennen asetuksen voimaantuloa 13.11.1911 ja ovat edelleen voimassa. Jos erillinen vesijättö voidaan muodostaa tilaksi tai liittää kiinteistöön, voi toimitusta hakea henkilö, joka on saanut vesijätön laillisesti hallintaansa säädösten mukaan, tai joka hallitsee vesijättöä omistajana. [2, s. 708–709; 4, s. 230–231; 5, s. 262.]

Lainsäädännön mukaan erillisen vesijätön omistajuus tuli siis osoittaa toimituksessa. Laki määräsi omistajuusselvityksen tehtäväksi ennen toimituksen aloittamista. Käytännössä toimituksen hakija joutui ensin selvittämään osakkaat ja mahdollisesti riitelemään asiasta tuomioistuimissa. Vasta selvyiden saatuaan hän saattoi hakea toimitusta vesijätön jaosta. Toimitusta haettiin maaherralta, joka katsoi, oliko toimitusta varten tehty tarpeellinen omistajuusselvitys. Jos omistajuusselvitys oli maaherran vaatimusten mukainen, voitiin toimitus aloittaa.

Riitatilanteissa maaherra saattoi määrätä hakijan ja henkilön, jonka intressit olivat ristiriidassa hakijan kanssa, oikeuteen selvittämään riitansa. Vasta sen jälkeen hakijalla oli oikeus saada maaherralta lupa vesijätön itsenäiseksi tilaksi muodostamiseen. Tämän jälkeen saattoi maanmittari käydä pyykittämässä vesijätön ympärysrajat, ja hänen tuli toimittaa vesijättöalueen kartoitus ja verollepano. Vasta tämän jälkeen saattoi maanmittari merkitä vesijätön maakirjaan ja maarekisteriin. [2, s. 709–710; 4, s. 232–233.]

4.4.2 Laki 1930

Edellinen laki aiheutti myöhemmin ristiriitatilanteita vesijättöjen saantoa selvitetäessä, joten erillisiä vesijättöjä koskeva laki uusittiin osittain. Suurin syy tähän muutokseen oli suurten vesijättöalueiden jaosta muodostunut turhan monimutkainen ja toimimaton prosessi. Tämä johtui suurien alueiden eri osien käsittelystä täysin erillisinä toisistaan

riippumattomina riitatapauksina, eli samankaltaisista oikeustapauksista saattoi tulla aivan erilaisia päätöksiä. Monesti myös näitä riitoja käsiteltiin oikeusasteilla ilman minäänlaista alueella tapahtuvaa selvitystyötä, mikä rajariidoissa olisi hyvinkin keskeinen asia. Tästä syystä oli siis tärkeää, että erillisiin vesijättöihin liittyvät riitatapaukset saatiin soviteltavaksi järjestelytoimituksen yhteydessä.

Vuoden 1930 lakiin kirjattiin, että erillisten vesijättöjen itsenäisiksi tiloiksi muodostamista koskevissa tilanteissa tuli ammattiviranomaisen tehdä selvitys ja ratkaisu riidasta. Käytännössä maaherralle annettiin oikeus määrätä samalla alueella olevat useat vesijättötoimitukset tehtävän vesijättöjen järjestelyssä, jossa yleensä noudatettiin uusjaosta voimassa olevia säännöksiä. Toimitusmiehille annettiin täten paljon valtaa, heidän saadessaan päättää toimituksen laajuudesta ja siitä, missä tilanteessa omistusoikeusriidat alistetaan sen aikaisen maanjako-oikeuden tutkittavaksi.

4.4.3 Toimitusmenettely 1930–2012

Vaikka lakia on edelleen muutettu erillisten vesijättöjen jakamisen osalta, ovat lain perusteet pysyneet pitkälti samanlaisena aina tähän päivään asti. Jakolaki (14.12.1951/406) seurasi 1930-luvun lakia, kopioiden joitain osia suoraan 1911 vuoden laista. Tämä oli kuitenkin virhe, sillä omistusoikeutta koskeva riita oli ratkaistava toimituksessa. JL ei mahdollistanut toimituksen hakemista muille kuin alueen haltijoille, jättäen täten mahdottomaksi hallintansa menettäneelle omistajalle hakea vesijätön jakoa tai omistajuuden tutkimista. Laki kuitenkin korjattiin KKO:n lausunnon pohjalta niin, ettei haltija tarkoita tosiasiallista hallintaa, vaan omistajahallintaa. Muutos mahdollisti hallinnan menettäneille omistajille oikeuden hakea vesijätön jakoa. Hakijalta vaadittiin saantonsa tai hallintansa selvittämistä, mutta molempia ei enää vaadittu samanaikaisesti. [4, s. 232; 6, 256§–262§; 8, 38§–41§.]

Kiinteistönmuodostamislaisissa (12.4.1995/554) erillistä vesijättöä käsitellään viidennessä luvussa [8, 38§–41§] seuraavasti:

38 §

Sellainen vesistöä asianomaisella luvalla laskemalla syntynyt vesijättö, joka on joko viranomaisen suorittaman tai yksityisen jaon perusteella taikka laskemislupaan sisältyvän määräyksen nojalla joutunut jonkun omaksi eikä kuulu mihinkään tilaan, ja sellainen tilaan kuulunut vesijättö, joka on luovutettu toiselle sitä tilasta erottamatta, saadaan muodostaa tilaksi tai liittää kiinteistöön. Edellä tarkoitetut erilliset vesijätöt voidaan muodostaa tilaksi tai liittää kiinteistöön vain, jos edellä mainitut edellytykset ovat olleet olemassa ennen 13 päivää marraskuuta 1911 ja ovat edelleen olemassa. Omistusoikeus vesijättöön ratkaistaan toimituksessa. Omistusoikeudesta syntyneeseen riitaan sovelletaan, mitä 184 §:ssä säädetään.

39 §

Erillisen vesijätön tilaksi muodostamista tai kiinteistöön liittämistä saa hakea se, joka itse tai jonka saantomies on saanut vesijätön 38 §:ssä säädetyllä tavalla taikka joka hallitsee vesijättöä omistajana.

40 §

Sen lisäksi, mitä 38 ja 39 §:ssä säädetään, erillisen vesijätön kiinteistöön liittämisessä noudatetaan soveltuvin osin, mitä määräalan siirtämisestä lohkomalla toiseen kiinteistöön säädetään ja erillisen vesijätön tilaksi muodostamisessa, mitä määräalan lohkomisesta eri tilaksi säädetään. Edellä 32–36 §:ssä olevia säännöksiä noudatetaan kuitenkin vain, jos vesijätöstä muodostetaan useita eri tiloja samalle omistajalle.

Myönnettäessä lainhuutoa sille, joka tässä luvussa tarkoitetussa toimituksessa tehdyn ratkaisun mukaan on erillisestä vesijätöstä muodostetun tilan tai tilaan liitetyn alueen omistaja, on toimituksessa laaditun selitelmän ote riittävä selvitys hänen saannostaan.

41 § (9.4.1998/273)

Rekisteriyksikköön kuulumaton erillinen alue muodostetaan tilaksi tai liitetään kiinteistöön noudattaen soveltuvin osin, mitä lohkomisesta säädetään.

Voidaan siis todeta erillisen vesijätön siirtymisestä lohkomisen sääntöjen mukaan. Omistajuutensa pitää hakijan osoittaa tarvittavin asiakirjoin, joiden perusteella toimitusinsinööri päättää, missä suhteessa erillinen vesijättö jaetaan. Omistajuuksista tulee tehdä selvitys, joka osoittaa, kuinka paljon kukin alueesta omistaa. Selvityksen tultua tehdyksi lain osoittamalla tavalla, mikäli kenelläkään ei ole selvityksestä vastaan väitettävää, voidaan alue jakaa ilmoittautuneiden omistajien kesken. Erillinen vesijättö voi-

daan tämän jälkeen jakaa joko liittämällä se osina kiinteistöihin tai muodostamalla se tilaksi, johon edelleen jaetaan omistajuusosuuksia. Asian ongelmiin palataan tutkielman loppuosassa, jossa pohditaan, mitä hyvää ja mitä huonoa tässä lain osassa on vesijät-
töjen jakamisen kannalta.

4.5 Esimerkkejä oikeustapauksista

Ohessa neljä esimerkkitapausta korkeimman oikeuden ratkaisuksista vuosilta 1926–1969 koskien erillisiä vesijättöjä.

Kuivatuslupa oli annettu v. 1862. Kuivatettu alue oli v.1899 luovutettu kauppakirjalla, jota ostaja ei ollut allekirjoittanut. KO tuomitsi vesijätön talolle, jonka omistaja oli kuivatuksen toimittanut. HO tuomitsi sen ostajalle, perustuen m.m. 40 vuoden hallintaan. KKO teki samoin m.m., koska kauppa oli koskenut luovutuksen aikana tiloihin kuulumatonta ja niin ollen kiinteää omaisuutta koskevien säännösten soveltamisalan ulkopuolella olevaa aluetta. KKO t 31/10 1946, DL 1948 s.39. [12.]

Tilojen omistajille oli myönnetty lupa järven laskemiseen oikeuksin laskuyritykseen osaa ottaneille v. 1868 VesijohtoA 22 §:n mukaan lunastaa toisilta järven osakkailta heidän osuutensa vesijättöihin. Kun kuitenkin jutussa ei ollut näytetty lunastusoikeutta käytetyn, niin vesijättöjen ei katsottu kuuluvan yksinomaan niihin tiloihin, jotka olivat ottaneet osaa järven laskemiseen. 37 II 249. [12, s. 594]

Ennen vuoden 1868 vesioikeuslainsäädännön voimaantuloa ilman asianmukaista (maaherran) lupaa suoritettua järven laskemista ei katsottu tuottaneen laskuhankkeeseen osallistuneille omistusoikeutta siten muodostuneeseen vesijättöön. 45 I 8 (Ään.). [12, s. 595]

Vuonna 1843 annetun kuvernöörin päätöksen nojalla lasketun järven katsottiin muodostuneen kokonaisuudessaan vesijättömaaksi, joka sitten erillisenä vesijättönä oli joutunut järven laskemiseen osallistuneiden omistukseen. 61 II 140. [12.]

Haatajan (1949) mukaan oikeuskäytäntö kuivattajan osalta on ollut vähintäänkin sekavaa. Epäselvyys on jatkunut aina ylimmille oikeusasteille asti. Yleensä suurimpana syyinä päätösten epäselvyyteen on ollut asiaan perehtymisen puute, jonka korjaamalla asia olisi voitu käsitellä ihan eri lailla. Usein tarkkojen ohjeiden puuttuminen on aiheuttanut epäselvyyttä tuomion antamisessa, ja tällöin kuivattajan oikeuksia on hylätty tai niitä ei ole huomioitu lain edellyttämällä tavalla. Esimerkiksi erillisen vesijättöalueen verottomuus on aiheuttanut paljon epäselvyyksiä oikeustapauksissa. [2, s. 711; 12, s. 595.]

5 Kivijärven erillinen vesijättö

Kivijärven erillinen vesijättö on kuin mikä tahansa muukin vastaavalla tavalla syntynyt maa-alue. Nykyään alueen omistajuushistoria on pääteltävissä vain harvoista merkinnoistä, asiakirjoista ja arkistoista. Monesti erillisissä vesijättöjen omistajuusselvityksissä joudutaan tyytymään myös puheen perusteella väitettyyn omistajuusosuuteen, sillä aina ei ole edes kauppakirjaa tehty vaan osuuksia on myyty suullisin sopimuksin.

Tässä Pohjanmaan maanmittaustoimiston tilaamassa insinööriyössä oli tarkoituksena tehdä yleinen kuvaus erillisiä vesijättöjä koskevasta lainsäädännöstä, minkä lisäksi tehtiin selvitys yhden esimerkkivesijätön omistajuuksista. Tutkimusta varten päätettiin ottaa tarkempaan käsittelyyn Seinäjokeen kuntaliitoksen kautta kuuluvan Nurmon alueen Kouran kylässä oleva Kivijärven erillinen vesijättö.

5.1 Historia

Entisen Nurmon kunnan Kouran kylässä elettiin 1700-luvulla vielä vilkasta uudisraivausten aikaa. Tuolloin uutta viljelysmaata raivattiin kaikkialta, mistä se vain oli mahdollista, jotta voitiin taata suurienkin perheiden toimeentulo. Nurmon joen jokirantaa oli asutettu jo useita vuosia, aina vain levittäytyen edemmäs joen vartta. Joen varsilta raivattiin metsiä ja vesistöjä viljelykseen, ja näistä Kivijärvi oli yksi raivauksen kohde.

5.1.1 1700-luku

Kivijärven erillisen vesijätön historia alkaa 1700-luvun puolenvälin jälkeen. Tuohon aikaan elettiin vielä uudisraivauskautta monellakin paikkakunnalla. Muun muassa Nurmon kunnassa oli tuolloin käynnissä paljon laajennushankkeita, jotka usein olivat uuden pellon raivausta soista ja järvien kuivatusalueista. Tilalliset ryhtyivät monesti pitkäkestoisiin urakoihin aloittamalla järvien kuivatuksen. Tarkoituksena oli muodostaa viljelykseen kelpaavaa maata kuivaneille alueille. Tässä suhteessa Kivijärvi oli ominaisuuksiltaan sopiva kuivatettavaksi alueeksi. Se oli tuohon asti palvellut paikallisia lähinnä kalastuspaikkana ja ehkä hieman etäisen sijaintinsa vuoksi ei ollut siihenkään tarkoitukseen ihanteellinen. Toki viljelysmaaksi sitä ei ole todennäköisesti aiottukaan muodostaa, vaan lähinnä rehunkeräykseen sopivammaksi maaksi.

Tuohon aikaan heinä kasvoi raivatuillakin luonnonniityillä sen verran heikosti, että kaikki mahdolliset rehunsaantimahdollisuudet pyrittiin ottamaan käyttöön. Vielä vuoden 1734 laki kielsi uuden laskuojan kaivamisen järvestä, kunnes vuonna 1740 julkaistu suoasetus sen salli. Suoasetus tavallaan loi villityksen järvien kuivattamisesta niityiksi, sillä karjatiloiilla oli alituinen heinäntarve. Etelä-Pohjanmaalla järvien kuivattaminen oli vielä tuohon aikaan tuntemattomampi toimenpide ja monesti se luettiin samaan yhteyteen kydönpolton kanssa, molemmissa kun piti kaivaa laskuoja vesialueen kuivat- tamiseksi.

Järvenkuivatuksen yleistyessä myös Etelä-Pohjanmaalla, alkoi nurmolaisten huomio kiinnittyä vanhoihin kalavesiin, kuten Kivijärveen. Järvenlasku ei ollut mitenkään halpa toimi, vaan se vaati paljon ylimääräistä aikaa ja resursseja siihen ryhtyviltä. Tuolloin alkoivat Nurmon neljän suuren tilan isännät ajaa Kivijärven kuivattamista. Ryssyn, Lati- kan, Soinin ja Tepon isännät olivat päättäneet alkaa laskea Kivijärven vedenpintaa teh- däkseen siitä talouttaan hyödyttävän niityn. Tarkkaa järvenlaskun aloittamisajankohtaa ei ole selvillä, joskin on merkkejä siitä, että järveä on alettu laskea jo viimeistään vuonna 1779. Tuolloin on käyty ensimmäisen kerran käräjillä Kivijärven laskusta. Uusia osakkaita halusi liittyä hankkeeseen mukaan, joista ainoastaan Ala-Latikan isäntä pääsi, perusteenaan ennen järveen ollut kalastusoikeus.

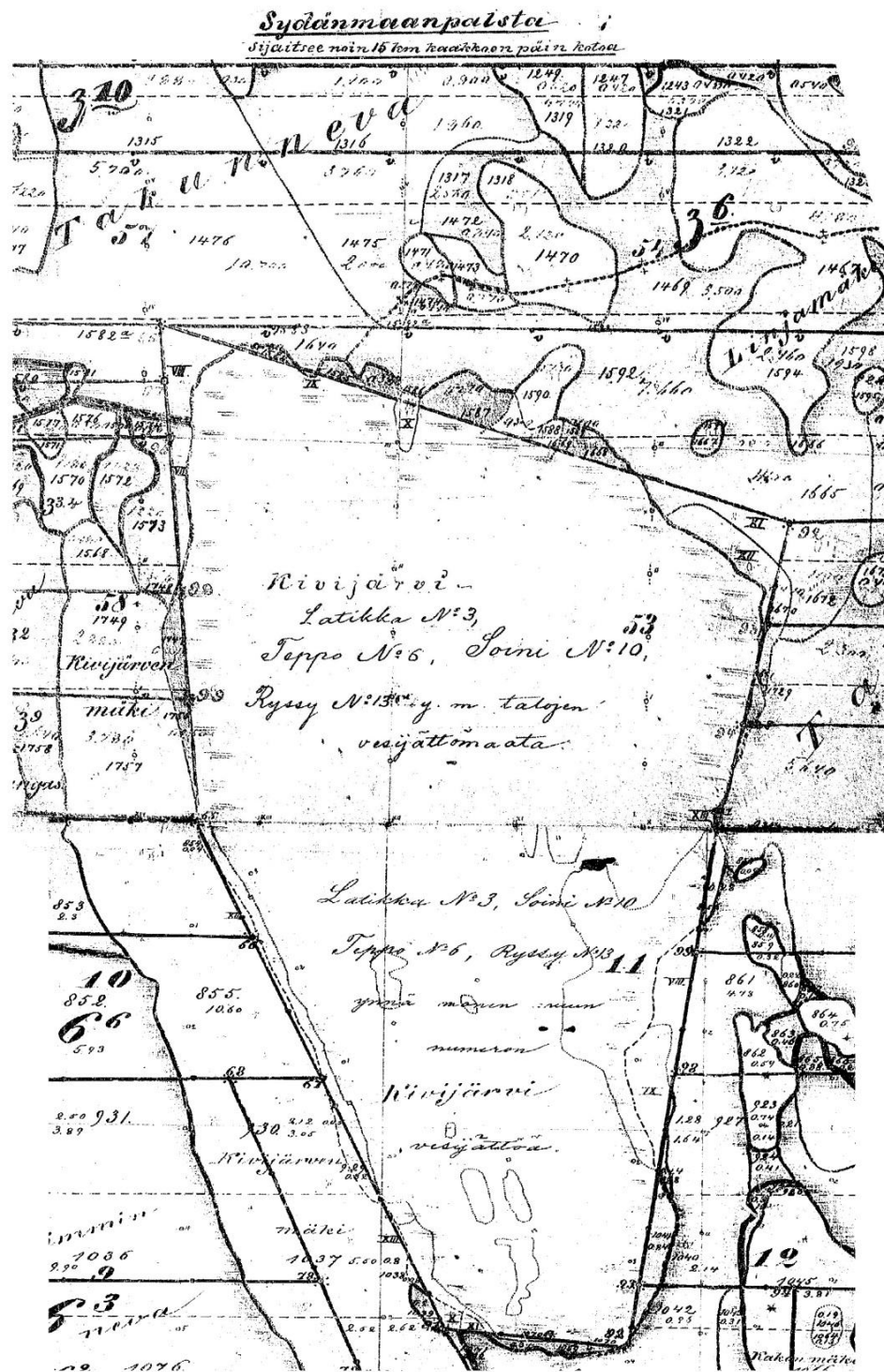
Kivijärven vedenlaskun katsotaan olleen valmis ennen vuosisadan loppua. Nurmon his- toria I:n mukaan vuonna 1797 Juho Soini lahjoitti osuutensa Kivijärvestä pojalleen hy- vän huolenpidon takia. Näinkin pienestä lähteestä voitaneen päätellä, että järven las- kun on täytynyt olla valmis tai ainakin hyvin edennyt jo tuossa vaiheessa. Todennäköi- sesti tuolloin on jo alettu erotella sarkoja kullekin osakkeelle niitettäväksi.

Kivijärveä katsotaan käytetyn asiakirjojen mukaan lähinnä vuoroniitettynä sarkoina. Tämä tarkoittaa sitä, että järven niittykelpoinen osuus on jaettu kapeisiin sarkoihin, joita on vuosittain vaihdettu osakkaiden kesken tasaisemman hyödyn saavuttamiseksi. Tuohon aikaan ei ole niinkään välitetty metsäosuuksista, vaan ainoastaan alueet, joista on saanut karjalle ruokaa, ovat olleet hyödyllisiä ja osakkuuskelpoisia.

5.1.2 1800-luku

Alun perin järven osakkaita oli siis kuusi. Iisakki Ryssy, Kustaa & Jaakko Soini, Juho Teppo, Jaakko Latikka ja Yrjö Ala-Latikka. Uudelle vuosisadalle tultaessa oli osakkaiden määrä nousut kuitenkin jo yhdeksään. Tämä voidaan päätellä kuvernöörin laskuluvasta, jossa hakijoiden allekirjoitukset ilmenevät. Samaisessa luvassa haetaan oikeutta myös uudelle osakkaalle, joten laskuluvan aikaan kuivatukseen osallistuneita on yhteensä kymmenen.

Kuvernöörin laskuluvan allekirjoittamisen jälkeen 1802 ei ole suoraa näyttöä Kivijärven osuuksien siirtymisestä lähes viiteenkymmeneen vuoteen. Asiakirjat ovat joko lukukelvottomia, tai niitä ei ole löydetty. Laskuluvan jälkeen voidaan kuitenkin olettaa, että ajan tavan mukaisesti osuudet ovat kulkeutuneet pitkälti talojen mukana. Tuohon aikaan oli tapana antaa talo vanhimmalle pojalle, ja muille lapsille irrotettiin ainoastaan torpan paikat. Voidaankin olettaa, että tavan mukaan myös Kivijärven osuudet ovat kulkeutuneet sukupolvelta toiselle lähes samalla kaavalla.

Kuva 2. Kivijärveä ympäröivien kantatilojen halkomiskartta vuodelta 1899 [16].

Kivijärveen rajoittuvista Latikan ja Tepon kantatiloista suoritettiin 1800-luvun lopulla halkominen. Halkomisen yhteydessä käytiin myös rajat Kivijärveä vasten. Rajat suoritettiin oheisen kartan (kuva 2) mukaisesti tekemällä tilusvaihtoja tilojen ja Kivijärven vesijättömaan välillä.

Erillisen vesijättömaan irtaimen omaisuuden luonteen vuoksi on pidettävä myös mahdollisena, että osuuksia on kulkeutunut myös alkuperäisten tilojen ulkopuolelle. Tästä ensimmäinen todiste ilmenee vuonna 1848 päivätyistä kauppakirjasta, jossa Yrjänä ja Aune Saukko luovuttavat pojalleen 1/12 osuuden Kivijärven vesijättöön. Kyseinen sukunimi ei ole alkuperäisten laskijoiden joukossa ja voidaankin olettaa osuuden alueeseen tulleen myydyksi Saukoille laskuluvan saannin ja kauppakirjan vuosiluvun välisenä aikana. On myös mahdollista, että kyseinen Saukko on joku kantatilojen torppareista, jolle on luovutettu osuus Kivijärven vesijättöön kantatilojen isäntien toimesta. Tätä selvitystä on kuitenkin nykyiseltään hankala tehdä.

Vilkkainta kaupankäyntiä näyttäisi omistajuusjuoksutuksessa selvinneiden asiakirjojen mukaan olleen 1800-luvun puolivälin jälkeen. Tuolloin osuuksia Kivijärvestä on myyty suhteellisen vapaasti niin omistajien jälkeläisille, kuin ulkopuolisille kantatilojen alueella asuville torppareillekin. Aikaisemmissa vaiheissa osuuksien myynti ulkopuolisille lienee ollut vähintäänkin vastahakoista, mutta tapojen muuttuessa ulkopuolisia suosivammiksi alettiin osuuksia myydä vapaammin eteenpäin.

Kauppakirjojen myytyjen osuuksien koot ovat aluksi 1/12 tai 1/16 ja myöhemmin lähempänä 1900-lukua koot ovat 1/24, kuten voidaan liitteen 1 taulukosta havaita. Osuuksista voisi tehdä päätelmiä, että Kivijärven vesijättömaa on alun perin jaettu 12 sarkaan, josta osakasmäärän kasvaessa on sarkojen määrää lisätty 16:een ja edelleen 24:ään. Ottaen huomioon Kivijärven koon, joka on yli 100 hehtaaria, on edellä mainittu 24 sarkan määrä täysin realistinen jako tuon kokoiselle alueelle. Sarkakoon pienentäminen 24:stä ei liene ollut järkevää, sillä alue on ollut heinäleikkaukseen tarkoitettua niittymaata, joka ei ole voinut kovin paljon heinää tuottaa.

1800-luvulla osuuksia myydessä on puhuttu monesti heinäosuuksista. Kaupanteossa tällainen heinäosuus on todennäköisesti ollut 1/24, ainakin lähestyttäessä 1900-lukua. Tuon ajan pinta-alayksikkö on vastaavasti ilmoitettu tynnyrialana, joka vastaa noin 0,46:ta hehtaaria.

Jakokirja Kivijärven metsien jaosta tehtiin vuonna 1914 (kuva 3). Jakokirjasta käy ilmi, että metsäosuudet on jaettu 8 osaan. Tälle on täytynyt olla kaikkien osakkaiden hyväksyntä, joten on oikeutettua olettaa, että jakokirjan ovat allekirjoittaneet lähes kaikki vuoden 1914 osakkaat. Jakokirjassa viitataan myös jakokarttaan, josta ilmenee metsien jako. Tutkimusta tehdessä kuitenkin ilmeni, että mainittu kartta on palanut Vaasan maakunta-arkiston palossa eikä siitä tiedetä olevan kopiota.

Jakokirjan tutkimusta varten toimitti asianosainen, jonka toimittamien vanhojen asiakirjojen joukossa oli myös pöytäkirjat vuodelta 1913 ja 1914. Näistä asiakirjoista vertailemalla voidaan havaita, että suuri osa aktiivisista osakkaista on ollut paikalla jakokirjaa laadittaessa. Kaikki osakkaat joiden nimi selviää edellä mainituista asiakirjoista, ovat olleet vähintäänkin jakokirjaa laadittaessa paikalla, jotkut tämän lisäksi vielä toisessa tai molemmissa osakaskunnan kokouksessa (taulukko 1).

Taulukko 1. Kivijärven kokouksien asiakirjoja allekirjoittaneet osakkaat vuosina 1913–1914.

Allekirjoittaneet osakkaat	Pöytäkirja 1913	Jakokirja 1914	Pöytäkirja 1914	Mukana (kertaa)
Tuomas Saariaho	x	x	x	3
Elias Markkola	x	x	x	3
Elias Kolisto	x	x	x	3
Juha Talkkari	x	x	x	3
Juho Viinamäki	x	x		2
Juha Ala-Louvesniemi	x	x		2
Matti Paloniemi		x	x	2
Erkki Saarenpää	x	x		2
Juho Rajala	x	x		2
Jooseppi Lepistö		x	x	2
Iisak Hautaniemi	x	x		2
H. Honkola		x	x	2
J. Lamminmäki		x	x	2
Salmon Kunnas		x		1
Isak Kuoras		x		1
Santeri Mäenpää		x		1
Kustaa Koskinen		x		1

Jakokirjan tekemisen jälkeen löytyy vain hyvin harvoja linkkejä sen allekirjoittaneiden ja nykyisten omistajien väliltä. Voidaan havaita, että niillä nykyisillä osakkailla, joilla on esittää konkreettista todistusaineistoa omistajuutensa saannista aina 1914 vuoteen asti, on jonkinlainen yhteys osaan henkilöistä, jotka ovat jakokirjan allekirjoittaneet. Tämä lähinnä vahvistaa todeksi sen, että jakokirja on tehty ja sitä tukee myös muita

reittejä saatu tieto omistajuuksien siirtymisestä. Jakokirjan allekirjoittaneita henkilöitä voi käyttää myös jatkotutkimuksessa vertailukohteena, mikäli tämän selvityksen jälkeen lisää asianosaisia ilmoittaa osuuksistaan Kivijärveen asiakirjatodistein. Jakokirja toimii eräänlaisena suunnan näyttäjänä siitä, miten kenelläkin omistajuuksia on kyseisenä vuonna ollut, vähän samoin kuin laskulupa omana vuotenaan.

1900-luvulla omistajuuksien siirtyminen on jokseenkin epävarmaa. Suurin osa tutkimuksessa saavutetuista osakkaista saattoi todistaa osuutensa vaan sanallisesti, eikä heillä ollut esittää kirjallisia todisteita. Kauppakirjojen laadinta on joitain poikkeuksia lukuun ottamatta loppunut 1900-luvun puolivälissä ja osuuksien siirtymisen voidaankin olettaa tapahtuneen perunkirjoitusten tai suullisten sopimusten kautta. Tähän on vaikuttanut lähinnä Kivijärven niityn vähäinen merkitys nykyaikaistuvassa maataloudessa.

5.2 Omistajuusselvitys

Tämän työn keskeisin osa oli omistajuusselvityksen laatiminen Kivijärven erillisestä vesijätöstä. Omistajuusselvitys tuli laatia juoksuttamalla omistajuussuhteet aina laskuhetkestä nykypäivään. Selvitystyötä aloittaessa oli tiedossa kaksi asianosaista, jotka olivat asiaa alun perin lähteneet ajamaan. Kuitenkaan tutkimusta aloittaessa ei ollut saatavilla merkittävää materiaalia selvityksen tekemiseksi, joten tutkimuksen yksi vaihe oli pohtia erilaisia tapoja kerätä tietoa muitakin reittejä kuin vain kysymällä. Selvitystä varten käytettiin mahdollisimman monia aikatauluun sopivia keinoja, joista saattaisi olla apua lähes kaksi ja puolisataa vuotta vanhan asian tutkimisessa.

5.2.1 Lähtökohdat

Omistajuusselvityksen toimeksianto tuli Pohjanmaan maanmittaustoimistolta. Alkuperäinen syy selvityksen tekemiseen oli syntynyt asianosaisen hakemuksella, jossa oli haettu yhteisen alueen jakoa. Asiaa oli MMT:n puolesta alettu tutkia jo vuonna 2010. Silloin oli selvinnyt, että alue on luonteeltaan erillinen vesijätö, joka on nykyiseltään liitetty yhteisten vesialueiden rekisterinumeron alle.

Asianosainen oli ajatellut omaksi katsomiensa Kivijärven reuna-alueiden metsien irrottamisen tarpeelliseksi yhteisestä vesialueesta. Olihan metsiä kaadettu ja istutettu uu-

delleen 1970-luvulla hakijan vanhempien toimesta, joten oli täysin oikeutettua ajatella, että ilman muuta tämän maan tuli olla hakija omistuksessa. Toisin kuitenkin osoittautui, ainakin osittain, sillä hakemuksesta kuultuaan toinen asianosainen otti yhteyttä MMT:oon asiasta. Hänen näkemyksensä oli poikkeava hakijan väittämästä, sillä hän katsoi metsien omistuksen menevän eri lailla.

Tuosta alkoi selvitystarve omistajuuksista, sillä maata ei voida jakaa ilman että kaikkien omistajien oikeudet huomioidaan. Suurin pulma kuitenkin oli, niin kuin hyvin usein vastaavanlaisissa tapauksissa, että ei tiedetä, kuka alueen omistaa ja minkälaisia osuuksia kullakin on. Tämä vaati selvitystyön aloittamista, sillä muuten ei aluetta saataisi koskaan jaettua. Lain mukaan erillisen vesijätön omistajat tulee selvittää. Tässä tapauksessa alueen ilmettyä erilliseksi vesijätöksi vaaditaan selvitys.

5.2.2 Tavoite

Tavoitteena oli tehdä omistajuusjuoksutus aina kuivatuksen aloittamisesta nykypäivään asti. Voidaan pitää selvänä, että tehty omistajuusjuoksutus on tarkoitettu alun alkaen olemaan enemmänkin ohjeellinen näkemys omistajuuksien kulusta kuin täysin varma taulukko siitä, miten kauppaa on 233 vuotta osuuksista käyty. Taulukon on tarkoitus osoittaa, milloin järkeä on alettu kuivattaa, ketkä ovat olleet laskuluvan hakijoina ja miten omistajuus on siitä eteenpäin jakautunut.

Tutkimusta tehdessä todettiin, ettei tietoa alkuperäisten kuivattajien jälkeisistä omistajuusmuutoksista juurikaan ole, vaan vasta 1850-luvun jälkeen alkaa joitain osuuksia hahmottua. Tämänkaltaisessa tutkimuksessa voitaneen pitää suhteellisen luotettavana jo omistajuuden osoitusta, joka ajoittuu pelkästään 1900-luvun alkuun asti. Vielä kahden tai kolmen sukupolven ylittänyt todistusaineistokin on siedettävää, sillä monesti 1900-luvun puolivälin jälkeen kaupankäynnistä on vain harvoin kirjoitettuja sopimuksia, alueen menetettyä arvonsa soisena niittymaana. Tutkimuksessa varmana voitaneen pitää jo omistusta, josta löytyy kirjallisia todisteita aina vuoden 1914 jakokirjaan asti. Varsinkin jos jakokirjasta löytyy samoja nimiä, mitä asianosaisten toimittamista asiakirjoista.

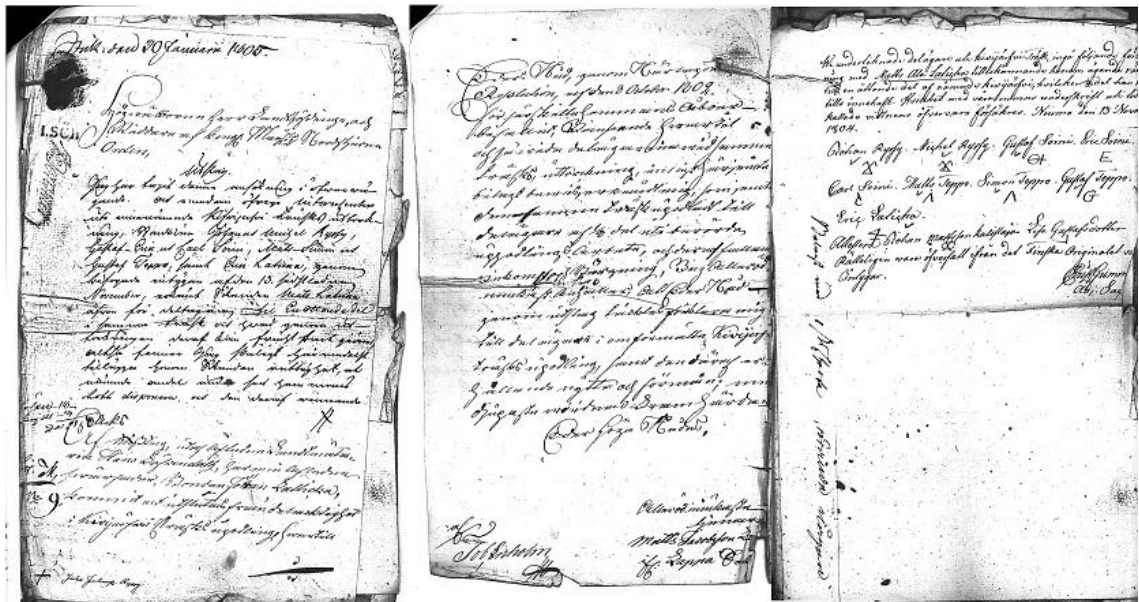
5.3 Tiedonhankinta

Omistajuusselvityksen ydin oli tiedonhankinta. Siinä tulee selvittää sen verran vanhoja asioita, ettei niitä Internetistä välttämättä löydy. Tutkimusta varten pidettiin useampi tapaaminen Vaasan maanmittaustoimistolla sellaisten henkilöiden kanssa, joilla on kokemusta tällaisten asioiden hoitamisesta. Heidän neuvojensa mukaan kerrytettiin erilaisia tapoja etsiä tietoa unohtuneista vesijätön omistajista. Unohtunut lienee oikea termi erillisten vesijättöjen suhteen, sillä omistajuus irtaimeenkaan omaisuuteen ei vuosien saatossa lopu mutta yleensä unohtuu perinnän tai kaupan yhteydessä.

5.3.1 Maakunta-arkisto

Näinkin vanhaan asiaan lienee loogisinta aloittaa tutkiminen maakunta-arkistosta. Asianosaisen toimittamien asiakirjojen mukaan arkistossa on vielä 1967 vuonna ollut Kivijärven laskulupa. Tutkimusta varten tehtiin vierailu kyseisessä Vaasan maakunta-arkistossa etsimässä laskulupaa. Lupa löytyi verrattain vähäisellä etsinnällä, sillä tiedossa oli joitain vuosilukuja siitä miltä ajalta kyseinen lupa voisi löytyä.

Arkistossa oli säilössä jonkin verran asiakirjoja, mitkä käsittelivät Kivijärven vesijättöä. Niiden seasta löytyi ruotsin kielellä kirjoitettu 1800-luvun asiakirja, jossa oli merkintöjä luvan hakijoista. Laskulupaa kirjoitettaessa vain harva osasi kirjoittaa edes omaa nimeään, joten laskulupa oli merkitty jokaisen hakijan puumerkit, mistä voitiin päätellä varmasti, ketä laskuun oli osallistunut. Kuvernööri oli laskuluvassa myöntänyt hakijoille oikeuden lähteä laskemaan Kivijärveä. Luvassa oli myös myönnetty oikeus yhdelle kuivattajalle lisää, joka tuli saamaan 1/8 Kivijärven niittymaasta. Oikeuden kuivatukseen osallistumiseen oli saanut muiden ilmoittautuneiden lisäksi Matti Ala-Latikka, joka oli Nurmon Historia I -kirjan mukaan Yrjö Ala-Latikan vävy. [11.]

Kuva 4. Maakunta-arkistosta hankitun Kivijärven laskuluvan ensimmäisiä sivuja [15].

Laskuluvan (kuva 4) löytyminen maakunta-arkistosta oli merkittävä askel omistajuusselvityksen tekemiselle, sillä laskulupaa harvoin löytyy. Kuvernöörin allekirjoittama laskulupa osoittaa toteen oletetun ajanjakson vedenlaskulle, minkä pohjalle myös omistajuuksien jakaminen lähtee rakentumaan. Laskulupa myös todistaa Kivijärven olevan erillinen vesijättö ja näin ollen sitä tulee käsitellä sellaisena aluetta jakaessa.

Laki omistajuuksista on muuttunut edellä mainitulla tavalla hyvinkin useasti, joten tutkiessa tulee olla jonkinlainen näyttö siitä, mitä lakia on laskuluvan myöntämisen aikaan käytetty. Laskulupaan kirjatut nimet myös vahvistavat käsityksen siitä, ketkä ovat olleet alkuperäiset järven kuivattajat. Alkuperäisten laskijoiden selvittäminen on tärkeää, sillä ainakin alkuvaiheessa on Kivijärven omistajuus mitä todennäköisimmin kulkeutunut suvun sisällä isältä pojalle tai vävyille. Tästä eteenpäin saatetaan vertailla hieman torppareiden nimiä kyseiseltä ajanjaksolta ja katsoa, täsmäävätkö heidän sukunimensä vaikka tilallisten vävyinä. Sen jälkeen voidaan tehdä edelleen päätelmiä siitä, minkä nimisissä suvuissa on omistajuuksia kulkeutunut aina nykyaikaan asti.

Maakunta-arkistosta saatu materiaali täydensi hyvin sitä, mitä löytyi myös Armas Luukon kirjoittamasta kirjasta Nurmon Historia 1. Kummassakin lähteessä puhuttiin samannimisistä henkilöistä. Näitä vertaamalla saatiin selvyttä siihen, kuka on kenenkä poika ja miten omistajuus on alkuvaiheilla suvussa kulkeutunut.

5.3.2 Kirjastot

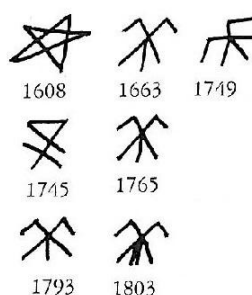
Kirjastot osoittautuivat vanhojen asioiden tutkimisessa myös hyväksi tiedonlähteeksi. Selvitystyötä varten oli jo ennalta haettu Espoon kirjastosta asiaa koskevia kirjoja, joissa mainittiin pääasiassa omistajuuksien jakaantumiseen merkitseviä lakeja ja asetuksia. Näiden lisäksi tarvittiin paikallistietoutta Nurmon tapahtumista viimeisten kolmensadan vuoden ajalta. Ensiksi tutkittiin Vaasan kirjastossa kirjoja, jotka liittyivät Nurmon maatalouteen tai varhaishistoriaan. Tämän jälkeen tutkimuksessa selvitettiin myös Nurmon paikallisen kirjaston materiaalia.

Muutaman tunnin etsinnän jälkeen tutkinta tuotti tuloksia, sillä vastaan tuli Armas Luukon kirjoittama kirja: *Nurmon Historia I* [11]. Kirjassa oli jos jonkinnäköisiä tarinoita Nurmon historiasta, mutta sivuilta löytyi myös Kivijärveä koskevaa materiaalia. Kirjan perusteella merkittiin ensimmäiset laskennan aloittaneet henkilöt omistajuustaulukoon. Kirjassa mainitut lähteet olivat uskottavan kattavia ja tarkoin lueteltuja, joten voidaan olettaa niiden pitävän paikkansa.

Samaisessa kirjassa oli myös listaus 1700-luvun aikaisista tiloista Nurmossa. Tästä oli erityisesti hyötyä, sillä oheen oli listattu lyhyt sukuhistoria jokaisesta isosta tilasta. Samoin löytyi selvitys sukutilojen käyttämistä puumerkeistä (kuva 5), jota saatettiin verrata useissa tilanteissa asiakirjoista löytyviin merkkeihin. Näin pyrittiin varmentamaan puumerkkien oikea tulkinta ja nimien ymmärrys, sillä monesti nimet saattoivat olla ruotsin kielellä kirjoitettuja ja niiden suomennokset saattoivat olla erilaiset tai hankalat tulkita.

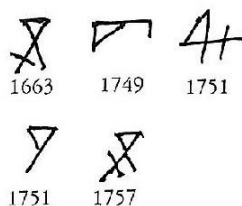
Ryssy

Klemetti Matinpoika 1556—1592
 Olavi Klemetinpoika 1592—1598
 Matti Pentinpoika 1599—1612
 Matti Klemetinpoika 1613—1617
 Yrjö Matinpoika 1630—1641
 Yrjö Yrjönpoika 1641—1677
 Leskiemäntä Aune Simontytär 1677
 Tuomas Yrjönpoika 1677—1690
 Tuomas Kasperinpoika 1690—n. 1720
 Jaakko Tuomaanpoika 1720—1737
 Emäntä Maria Matintytär 1737—1739
 Emäntä Sofia 1740
 Simo Jaakonpoika n. 1745—1749
 Isakki Mikonpoika 1749—1791

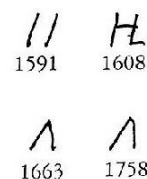
Latikka

Mikko Olavinpoika 1546-1559
 Tuomas Mikonpoika 1560-n. 1603
 Paavo Knuutinpoika 1604-1624
 Yrjö Pietarinpoika 1624-1635
 Leskiemäntä Dorotea 1635-1638
 Matti Yrjönpoika 1638-1677
 Mikko Matinpoika 1678-1686
 Erkki Tuomaanpoika 1686-1694
 Antti Erkinpoika 1695-n. 1718
 Martti Antinpoika 1719-1740

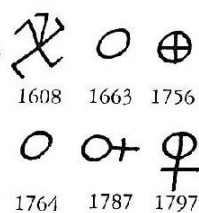
Teppo

Niilo Laurinpoika 1564—1566
 Klemetti Aukustinpoika 1567—1598
 Tuomas Niilonpoika 1599—n. 1632
 Joosef Yrjönpoika 1633—1642
 Heikki Matinpoika 1646—1648
 Juho Heikinpoika 1649—n. 1674
 Tuomas Juhonpoika 1676—1703
 Jaakko Mikonpoika 1704—1707
 Knuutti Antinpoika 1708—1730
 Tuomas Heikinpoika 1730—1738
 Juho Laurinpoika 1739—1779
 Juho Tuomaanpoika 1779—1795

Sonni — Soini

Sipi Mikonpoika 1563—1568
 Pentti Knuutinpoika 1569—1625
 Matti Laurinpoika 1626—1638
 Pentti Matinpoika 1639—1673
 Lauri Pietarinpoika 1674—1690
 Erkki Laurinpoika 1690—1710
 Matti Erkinpoika 1710—1731
 Antti Matinpoika 1732—1776

Kuva 5. Esimerkkejä asiakirjojen tulkinnassa käytetyistä puumerkeistä [11].

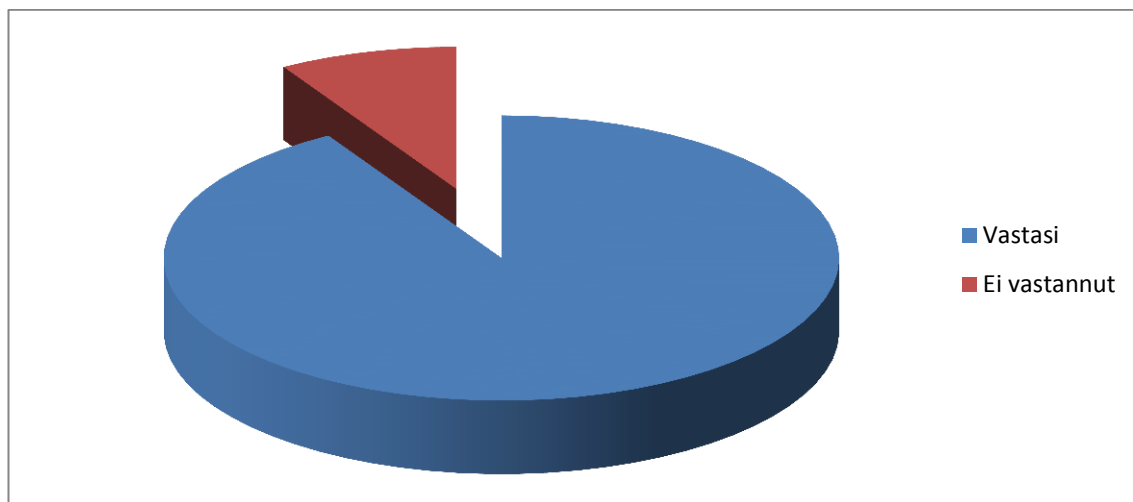
Tutkimusta varten lähetettiin lisäksi Nurmon paikalliskirjastoon sähköposti, jossa kyseltiin asiasta. Siellä löytyi paljon materiaalia, joissa oli mainintaa paikallisista tapahtumista viimeisen kahdensadan vuoden ajalta. Tästäkin kyselystä oli hyötyä, sillä kirjastosta löytyi kirja, johon oli listattu Nurmon torpparit 1800–1900-luvun vaihteesta. Listauksesta sai selville tiettyjen sukunimien kehityksen vuosien saatossa, minkä avulla näitä saattoi yhdistää ja vaihtaa omistajuusjuoksutukseen sopiviksi.

Kirjastot osoittautuivat siis hyviksi lähteiksi tällaista asiaa tutkittaessa, koska tutkimusta edistävää tietoa oli kirjastoissa aika paljon. Vielä olisi toki voinut käydä läpi useampia-kin kirjastoja, mutta tutkimukseen varatun ajan puitteissa ei se ollut mahdollista. Todennäköisesti kirjastoista ei olisi tämän enempää löytynyt edes merkitsevää tietoa, ainakaan tämän hetken tilanteeseen nähden.

5.3.3 Puhelut

Puhelut olivat listalla seuraava keino tiedon hankintaan. Puheluosuudessa tehtiin noin 50 puhelua, joista 35 pääsi tämän tutkielman liitteeksi muiden osoittautuessa täysin

vääriksi tiedoiksi. Oheiseen liitteeseen 2 on listattu myös numeroita, joissa ei ollut asiakkaalla tietoa sen enempää, mutta he kuitenkin tiesivät, mistä alueesta puhutaan, eivätkä numerot olleet täten aivan vääriä. Suhteellisen pieni osa asiakkaista (kuvio 2) ei vastannut soittoyritykseen, mutta todennäköisen asiasta tietämisen perusteella heidät lisättiin liitteeseen.

Kuvio 2. Tavoitettujen asianosaisten määrä suhteessa ei tavoitettuihin.

Lähtökohta puhelinselvittelyyn oli sinällään hyvä, koska yksi asianosaisista oli jo valmiiksi kerännyt nimiä ja puhelinnumeroita, joista saattaisi olla hyötyä selvitystä tehdessä. Tähän ei ollut mitään kiertoreittiä, vaan selvityksen tekemiseksi alettiin listassa olleelle, noin kymmenelle henkilölle, soittaa aktiivisesti.

Puhelujen yhteydessä vain hyvin harva tiesi asiasta kovinkaan paljoa, mutta monella oli kuitenkin jonkinlaista hajatietoa siitä, ketä alueella on asunut ja kenellä saattaisi olla osuuksia Kivijärven erilliseen vesijättöön. Tämän kerätyn hajatiedon osalta saatettiin muodostaa lisää nimiä listaan, joille tuli soittaa myöhemmin tutkimuksen edetessä. Hajatieto oli sinällään tärkeää, koska tämän luonteista selvitystä tehdessä mikä tahansa tieto on hyödyllinen.

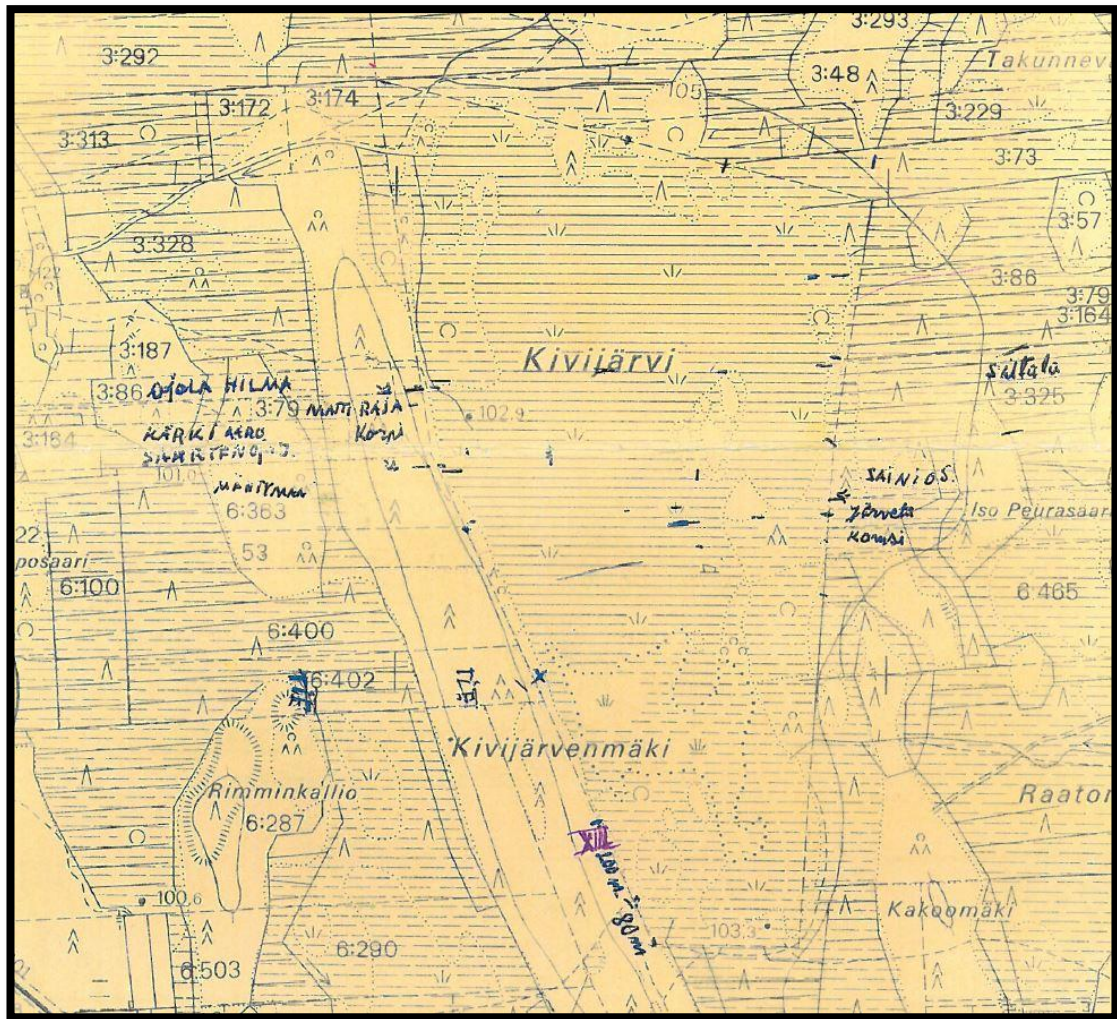
Puheluja tehdessä ja nimistöä kerätessä hajatiedon avulla alkoi vastaan tulla myös uusia henkilöitä, joilla oikeasti oli myös tietoa asiasta. Mikä parasta, joillakin uusilla kontakteilla oli esittää asiakirjoja todisteeksi osuuksistaan. Tällaiset asiakirjat olivat toki harvassa, mutta puhelujen avulla ainakin osa saatiin selville.

Puheluissa tuli myös vastaan henkilöitä, joilla oli selvä visio siitä, mitä he Kivijärvestä omistavat ja miten omistus on heille tullut. Heillä ei silti ollut osoittaa asiakirjoja todisteeksi osuuksistaan, koska usein asiakirjat olivat aikojen saatossa kadonneet. Tähän auttoi kuitenkin puheluiden avulla kerätty hajatieta, jonka avulla voidaan sanoa ihmisten esittämien väitteiden tukevan toisiaan siinä määrin, että heidän nimensä omistajuusjuoksutukseen on lisätty. Erillisten vesijättöjen luonteen takia kun ei voi sivuuttaa edes puheella tehtyjä sopimuksia, koska osuuksien myynti on saattanut käydä pelkästään puheen perusteella.

5.3.4 Tapaamiset

Puhelimen kautta asiaa selvittäessä tuli usein vastaan henkilö, joka ei kyennyt itse tuomaan hallussaan olevia asiakirjoja MMT:lle. Riippuen asianosaisten kotipaikasta sovittiin, että asiakirjat noudetaan heidän kotoaan, kopioidaan ja palautetaan takaisin heille. Näin tuli tutkimuksen aikana tehtyä myös joitain käyntejä asianosaisten kodeissa, keskustelemassa omistuksista ja heidän omista tilanteistaan asian hoidon kannalta.

Kotikäynnit olivat tämän tutkimuksen kannalta hyödyllisiä monella tapaa. Ensinnäkin kotikäyntien yhteydessä kuuli paljon sellaista tietoa, joka olisi jäänyt omistajuuksista muuten selvittämättä. Asianosaiset saattoivat kertoa vapaammin tietämistään yksityiskohdista, joista satunnaisesti oli myös hyödyllistä tietoa. Tällaista tietoutta pystyttiin käyttämään omistajuustaulukossa täyttämään puuttuvia aukkoja juoksutuksessa tai luomaan kokonaan uusia omistajuusketjuja.

Kuva 6. Asianosaiselta löytynyt vanha hahmotelma osuuskien jaosta [14].

Omistajuusketjujen luonti pelkän puheen perusteella rajoittui useasti vain yhteen tai kahteen sukupolveen, koska kertoja ei välttämättä tiennyt tai muistanut pidemmälle näinkin vanhoista asioista. Vastaan tuli tilanteista, joissa henkilöillä oli esittää vanhoja kartoja (kuva 6), joihin oli aikoinaan hahmoteltu Kivijärven osuuskien sijaintia. Tällaisistakin kartoista saattaa olla hyötyä selvitystä tehdessä. Vaikkei itse piirretyistä kartoista mitään lain pitävää pohjaa saisikaan, voi siitä olla hyötyä muilla tavoin. Itse hahmotelluista vanhoista kartoista voi nimittäin saada jonkinlaista tukea puheen perusteella tehdyistä kaupoista. Kartoissa saattaa usein olla nimi tai aluejako, joka kuvaa jonkin toisen asianosaisen näkemystä asiasta täydentäen näin toinen toistaan.

Asiakkaiden luona tehtyjen käyntien merkitys voi olla myös epäsuora. Sillä kotona suoritettu käynti ja selitys meneillään olevasta prosessista voi olla myös eräänlaisen puska-

radion käynnistäjä. Asianosaisten kuullessa kaikessa rauhassa prosessista ja siihen liittyvistä ongelmista he saattavat aloittaa omatoimisesti asiasta kyselyn tuttaviltaan. Tämä taas johtaa dominoefektin tavoin siihen, että yhä useampi tähän asti pimennossa ollut henkilö voi lähteä aktiivisemmin mukaan asian selvittämiseen. Ihmisten alkaessa ymmärtää mahdollisuutensa vaikuttaa heillä herää mielenkiinto asiaa kohtaan ja tieto alkaa kulkea.

Tahtomattaankin delegoitu selvityksen teko toimitusinsinööriltä asiakkaille voi vaikuttaa kustannuksia vähentävästi, kun selvitystyötä tekee yhä useampi asianosainen. Tällöin toimitusinsinöörille jää vähemmän tutkittavaa sellaisten asioiden osalta, jotka voisi kuka vain saada selville. Yleensäkin tällaisiin tutkimuksiin tulisi ehkä käyttää enemmän asiakkaiden itsensä motivoimista, sillä omistajuusselvitys lienee erillisissä vesijätöissä eniten aikaa vievä vaihe. Edistämällä toimituksen kulkua asianosaisten toimesta voitaisiin vaikuttaa toimituksen yleiseenkin etenemisnopeuteen. Toki toimitusinsinöörin tulisi asiakkaiden hankkimat tiedot puolueettomasti tarkastaa, mutta lähtökohtien valmius paranisi, mikä täten helpottaen tutkimusta.

5.3.5 Ilmoitukset

Etsintätavoista tutkimuksessa ehkä vähimmälle huomiolle jäänyt oli ilmoitusten teko. Tutkimusta varten tehtiin kaksi ilmoitusta Internetiin, molemmat Kivijärveä lähellä olevien kyläseurojen kotisivuille. Ilmoitukset tehtiin Nurmon Kouran kyläseuran kotisivuille ja Alavuden Sydänmaan seuran kotisivuille. Näihin ilmoituksiin on kirjoitushetkeen mennessä tullut joitain vastauksia sivustoa seuraavilta. Näistä harvoistakin vastauksista tuli esiin uusia nimiä, joille soittaminen asiasta olisi ollut mahdollista. Kuitenkin ajanpuutteen vuoksi sähköpostina tulleiden vastausten hallinta siirrettiin toimitusinsinöörille, sillä allekirjoittaneella ei aika riittänyt enää näiden käsittelyyn.

Ilmoituksien teosta saattoi oppia sen, että niitä tulisi tehdä hyvissä ajoin ja usealle paikalle. Tällaisia ilmoituskanavia olisi hyvä käyttää valmisteluvaiheessa. Esimerkkinä ovat markettien ilmoitustaulut ja muut paikat, joissa kaikenlaiset ihmiset käyvät. Tällaiset ilmoitukset olisivat saattaneet tuoda esille paljon uusia asiasta kiinnostuneita. Ilmoitukset tullaan tällaista erillisen vesijätön selvitystä varten laatimaan myös sanomalehtien ilmoituspalstoille. On hyvä silti miettiä vaihtoehtoina ihmisiä lähempänä olevia paikkoja,

sillä harva huomannee tällaista rivien välissä olevaa laatikkoa sanomalehdessä, jossa kuvataan meneillään olevaa prosessia. Tässä olisikin sinällään yksi kehittämisen aihe, jolla ihmiset saataisiin tekemään omistajuusselvitystä omatoimisemmin. Heille tulisi informoida asiasta laajempia julkisia reittejä, mikä saisi asian mahdollisesti etenemään paremmin.

Ilmoittaminen julkisella palstalla tai kirjeitse ovat eräitä vaiheita toimituksesta tiedottamisen laillisuuden turvaamiseksi. Tätä omistajuusselvitystä tehdessä kävi loppua kohti mentäessä yhä enemmän ilmi, että alkuperäisten laskua suorittaneiden kantatilojen numeroissa oleviin kiinteistöihin olisi tullut lähettää informaatiokirje meneillään olevasta projektista. Kirjeessä olisi voitu kuvailla tarvittavia tietoja ja sitä kenen kannattaa alkaa selvittää asiaa ja ottaa yhteyttä MMT:oon.

Tällä tavoin olisi voitu saada huomattava määrä lisää passiivisia osakkaita olemaan yhteydessä tutkijoihin, mikä näin ollen parantaisi omistajuusselvityksen laatua. Toimenpide olisi ollut helpohko tehdä sen jälkeen, kun saatiin selville alkuperäisten järven kuivattajien talot. Vastaisuudessa, jos tutkimukselle suodaan enemmän aikaa, olisi hyvä laittaa prosessi käyntiin tekemällä tällainen hajailmoitus kantatilojen kiinteistöjen omistajille. Tuolla alueella asui moni tutkimuksessakin selvinnyt omistaja tai ainakin oli kotoisin sieltä, joten moni muu osakas todennäköisesti myös.

5.3.6 Muut lähteet

Edellä mainittujen ilmoitusten lisäksi osoittautui Internet kohtuullisen hyväksi tiedonlähteeksi. Ei sen takia, että siellä olisi ollut paljon tietoa Nurmon varhaishistoriasta niin kuin kirjoissa, vaan sen takia, että Internetistä saattoi löytää useita sukututkimuksia.

Sukututkimusten avulla pystyttiin määrittämään joidenkin epäselvien henkilöiden sukuhistoriaa ainakin osittain. Selvityksellä voitiin hakea joitain suvun haaroja, esimerkiksi mietittiin, kumpi perheen pojista on aikoinaan jatkanut kotitilallaan. Internetiin tehtyjen lukuisten sukuselvitysten avulla saattoi joskus helpostikin havaita, että jokin lapsista oli muuttanut vaikka Amerikkaan, eikä ollut sieltä enää palannut. Tällöin voi päätellä, kummalle perheen pojalle on kotitila jäänyt ja Kivijärven osuudet todennäköisesti siirtyneet. Internet toimi enimmäkseen sukututkimusten selauksen pohjana, joskin sieltä

selvisi tällaisessa työssä tarvittavaa hajatietoa kunnan historiasta ja maataloudesta. Tämä tieto ei kuitenkaan ollut aivan niin käyttökelpoista kuin painettu sana ja voidaan-kin todeta, että Internet soveltuu pääasiassa omistajuusselvitystä tukevan sukupuun selvittämiseen.

5.4 Mitä jäi tekemättä?

Ajanpuutteen vuoksi tutkimuksessa jäi tekemättä joitain kohtia joko kokonaan tai osittain. Yllä mainittuina olivat suurimmat tekemättä jääneet asiat, kuten kirjeiden lähetys kuivattajana toimineiden kantatilojen numeroihin tai ilmoitusten tekeminen markettien seinille tai lehteen. Näistä kohdista tärkeimmät tullaan hoitamaan toimitusinsinööriin toimesta myöhempanä ajankohtana.

Kesken tutkimuksessa jäi kyläseurojen sivuille tehdyn palautteen vastaanotto ja niistä saadun tiedon hyödyntäminen ainakin osittain. Myös asianosaisilta on tullut jälkeensä joitain puheluita, joissa on heille asia selvitetty ja ohjattu ottamaan yhteyttä asiaa vastedes hoitamaan toimitusinsinööriin.

Yleisesti voitaneen todeta, että tutkimuksessa ei jäänyt mitään oleellista selvittämättä annettujen aikataulujen puitteissa. Tämän laatuinen selvitys tulee kuitenkin pitää koko-ajan muuttuvana osana toimitusta. Todennäköisesti ennen toimituksen lopettamista ei lopu uuden informaation löytyminen omistajuussuhteista, sillä tällainen tieto on yleensä hiljalleen ilmenevää erilaisissa yhteyksissä. Selvitystä Kivijärven omistajista tullaan päivittämään mahdollisesti toimitusinsinööriin toimesta sitä myöten kun uutta informaatiota asiasta saadaan.

5.5 Kivijärven jakamiseen sovellettava laki

Edellä mainitut vuoden 1868 ja 1902 lakimuutokset eivät vaikuttaneet enää Kivijärven oikeuksiin, sillä lain mukaan se laki, joka on ollut voimassa laskulupaa haettaessa, on merkitsevä järven omistajuusjuoksutuksen osalta. Tässä tapauksessa vuonna 1802 haettuun laskulupaahan on vaikuttanut 1740 vuoden suoasetus ja sitä seuranneet lait ja selitykset 1741, 1747, 1752, 1757 ja 1775. Edellä mainitut lait ja asetukset vaikuttavat lähinnä omistuksien kulkuun laskuluvasta eteenpäin. Tulevaan Kivijärven erillisen vesi-

jättömaan jakamiseen vaikuttaa nykyinen kiinteistönmuodostamislaki, kiinteistörekisterilaki ja niihin liittyvät muut lait ja asetukset.

5.6 Jakamisen vaihtoehdot

Kiinteistönmuodostuslaki tarjoaa kaksi vaihtoehtoa erillisen vesijätön jakamiselle. Yksi vaihtoehto on kiinteistöksi muodostus, josta edelleen jaetaan osakkuuksia kiinteistöön. Toinen vaihtoehto on alueen liittäminen jo olemassa olevaan kiinteistöön. Kumpikin vaihtoehto on periaatteessa hyvä, mutta käytännössä molempia toteuttaessa on ilmennyt jälkikäteen erilaisia ongelmia.

5.6.1 Kiinteistöksi muodostus

Erillinen vesijätö voidaan muodostaa kiinteistönmuodostuslain mukaan uudeksi kiinteistöksi. Tällöin erillinen vesijätö muodostetaan kiinteistöksi, jonka omistajuus saateen jakaa useampaankin osaan. Menettely on tällöin täysin lain mukainen, mutta ei pitkällä tähtäimellä kovin hyvä. Asiantuntijahaastattelujen myötä todettiin, että tällaisten jakojen ongelmiksi muodostuu helposti kiinteistönhallinnallinen jäykkyys. Mikäli kiinteistöllä on useita omistajia, vaaditaan tällaisen kiinteistön asioiden hoitoon aina kaikkien osakkaiden hyväksyntä. Järjestely on sinällään hyvä, että jokaisella osakkaalla on sanansa sanottavana, mutta todellisuudessa se estää kiinteistön maankäytön lähes kokonaan.

On tullut vastaan myös tilanteita, joissa kiinteistö on jaettu edellä mainittuun tapaan omistusosuuksiin. Jaon jälkeen omistaja on kuollut ja osuus siirtynyt perillisille. Tällöin perillisten tulisi hakea osuuteensa lainhuutoa, mutta joskus pienet osuudet eivät ketään kiinnosta ja lainhuuto on jätetty tällöin hakematta. Kiinteistön käyttö muuttuu tässä tilanteessa mahdottomaksi, koska ei voida kovin helpolla saada kaikilta perillisiltä allekirjoitusta, jos edes saadaan selville, keitä he ovat. Tämä muodostaa tilanteen, jossa ollaan jälleen samassa kuin erillisen vesijätön olemassa ollessa. Kiinteistön omistajista ei ole varmuutta, jolloin käyttöön tulevat helposti villin lännen säännöt ja kukin ottaa maasta hyötyä mielensä mukaan.

Erillinen vesijätö voidaan muodostaa useammaksi omaksi kiinteistöksi, ja siten luovuttaa jokainen kiinteistö yksistään jollekin omistajalle. Tämä on vaihtoehtona monesti hyvin epäkäytännöllinen. Jos kymmenestä hehtaarista vesijätöä muodostettaisiin viisikymmentä kiinteistöä, ei aluejako olisi kovin helppokäyttöinen kiinteistörekisterin kannalta, tai minkään muunkaan kannalta. Toteutettuna tällainen pirstaleinen ratkaisu ei toimisi kenenkään edun mukaisesti. Usealle kiinteistölle pitäisi luoda kulkuoikeudet, merkitä rajat ja laskea osuudet. Tämä tekisi alueesta epäkäytännöllisen pieniin osiin jaetun ja aiheuttaisi kenties alueen arvoa suurempia kustannuksia sitä toteutettaessa.

5.6.2 Liittäminen kiinteistöihin

Kiinteistönmuodostuslain tarjoama toinen vaihtoehto erillisen vesijätön jakamiselle on kiinteistöihin liittäminen. Tällöin erillisestä vesijätöstä lohkotaan osia jo ennestään alueella olemassa oleviin kiinteistöihin. Menettely on sinällään selvä, mutta kuten edellisessä, myös tässä on omat ongelmansa.

Yleisimpiä ongelmia lienee ollut omistajuusselvityksessä selville tulleiden osakkaiden kiinteistönomistuksen puuttuminen alueella. Tällöin ei voida liittää aluetta kiinteistöön, koska vastaanottajalla ei ole kiinteistöä, mihin sen voisi liittää. Toki voidaan luoda uusia kiinteistöjä edellisen mallin mukaan, mutta ongelmat edellisestä mallista siirtyvät, eikä tämä kiinteistöön liittäminen pääse palvelemaan kenenkään tarkoitusta. Voisikin sanoa kiinteistöön liittämisen käyvän ainoastaan silloin, jos kaikilla osakkailla, jotka eivät halua luopua osuuksistaan kaupalla, on omia kiinteistöjä, joihin osuuksia voitaisiin liittää.

6 Toimintamallit jatkossa

Laki mahdollistaa suhteellisen kapean skaalan perusteista, joilla voidaan vesijätö jakaa. Tätä skaalaa tulee laajentaa jo tutkimisvaiheessa lain äärirajoille, jottei ongelmia jakamisessa pääsisi muodostumaan. Tämän kaltaisia toimituksia tehtäessä, kuten aina, on järkevämpää mieluummin tehdä toimitus käyttäen vanhoista virheistä opittuja asioita hyväksi.

6.1 Yhteinen alue

Nykylain puitteissa hankalampi muodostettava ratkaisu on erillisen vesijätön yhteiseksi alueeksi luonti. Laki ei anna vaihtoehtoa siitä, että yhteisalueosuuksia jaettaisiin eri henkilöille esimerkiksi omistajuusselvityksessä selvinnyt määrä. Jos tämä olisi mahdollista, olisi kiinteistönhallinnallisesti yhteisalueen luonti joissain tilanteissa järkevämpää kuin yhdeksi kiinteistöksi muodostus. Poiketen edellisestä yhteisen alueen omistajuudessa osuudet on sidottu kiinteistöihin ja niiden hallinta on helpompaa. Yhteistä aluetta hallittaessa ei tarvitse enempää kuin omistajista kahden kolmasosan hyväksynnän jonkin asian suorittamiseksi. Tällöin osan osakkaista ollessa passiivisia voidaan aluetta edelleen hallita, kunhan vain saadaan määräenemmistö hyväksymään tehdyt päätökset.

Yhteiseksi alueeksi muodostus mahdollistaisi siis erillisen vesijätön pitämisen yhtenä alueena, jonka hallinta on osuuksina kiinteistöjen yhteydessä. Ongelmahan on joskus, ettei henkilöllä ole kiinteistöjä, joihin nämä osuudet voitaisiin liittää. Tämä ongelma on ennen ratkaistu muun muassa sillä keinolla, että omistajuusselvityksessä selvinneelle henkilölle on luotu haamukiinteistö. Tällöin henkilöllä on lainhuuto kiinteistöön, mutta tällä kiinteistöllä ei ole sijaintia tai pinta-alaa. Laki kuitenkin mahdollistaa osuuksien liittämisen tällaiseen kiinteistöön, jolloin se on kelvollinen ratkaisu erillisen vesijätön osuuksien jakoon. Tällöin voitaisiin yhteiseksi alueeksi muodostettu erillinen vesijätö jakaa osuuksien osoittamalla tavalla niin, että alueen käyttökelpoisuus säilyisi yhteisomistuksen kautta.

Tällainen keino pitää alue yhtenäisenä tukisi myös siistimmän kiinteistörekisterin ylläpitoa ja säilyttäisi alueen toimivuuden esimerkiksi metsämaana. Toimenpide olisi sinänsä kevyempi suorittaa kuin mikään nykyinen lain sallima ratkaisu, sillä alueen säilyessä ulottuvuuksiltaan muuttumattomana olisi jakamisen suorittaminen huomattavasti helpompaa. Mikäli näin muodostettu alue haluttaisiin kuitenkin jostain syystä jakaa, voisi määräenemmistön päätöksellä yhteisestä alueesta myydä osia pois esimerkiksi alueen osakkaille. Tällä keinolla erillisen vesijätön alueidenkäyttö järkevöityisi huomattavasti ja toimitukset saattaisivat edetä nykyistä nopeammin, koska raskas prosessi muutettaisiin huomattavasti kevyemmäksi. Toistaiseksi tällainen ei ilman lain joustavaa tulkintaa onnistu, sillä nykyinen laki ei tarjoa kovin monia eri vaihtoehtoja.

Yhteisen alueen haittoina tietenkin on, että alue olisi edelleen yhteinen. Nykyään kun erilliset vesijätöt on monesti jo liitetty yhteisiin vesialueisiin, muutos olisi sinällään pieni. Suurin ero lienee, että yhteisessä alueessa omistajuudet olisi jaettu sellaisten henkilöiden kesken, joilla on oikeasti osuus alueeseen.

6.2 Ympäristönsuojelualueeksi

Suomen valtion ympäristönsuojeluohjelmien kautta lunastetaan nykyäänkin vielä paljon ympäristölle merkitseviä alueita suojelualueiksi. Tällaisiksi alueiksi muodostetaan Kivijärvenkin kaltaisia soita ja nevoja, joiden merkitys alueen biodiversiteetille on merkittävä. Yksi vaihtoehto erillisten vesijättöjen jakamiselle olisikin, että omistajuusselvityksen tultua tehdyksi lunastettaisiin koko erillinen vesijättö ympäristönsuojelutarkoituksiin ja korvaukset maksettaisiin omistajille. Vaihtoehtona tämä on sinällään aivan realistinen, sillä monesti nämä erilliset vesijättöalueet ovat suhteellisen arvottomia ja kuten Kivijärven vesijätön esimerkistä voi nähdä, reuna-alueet ovat ainoastaan jonkin arvoisia.

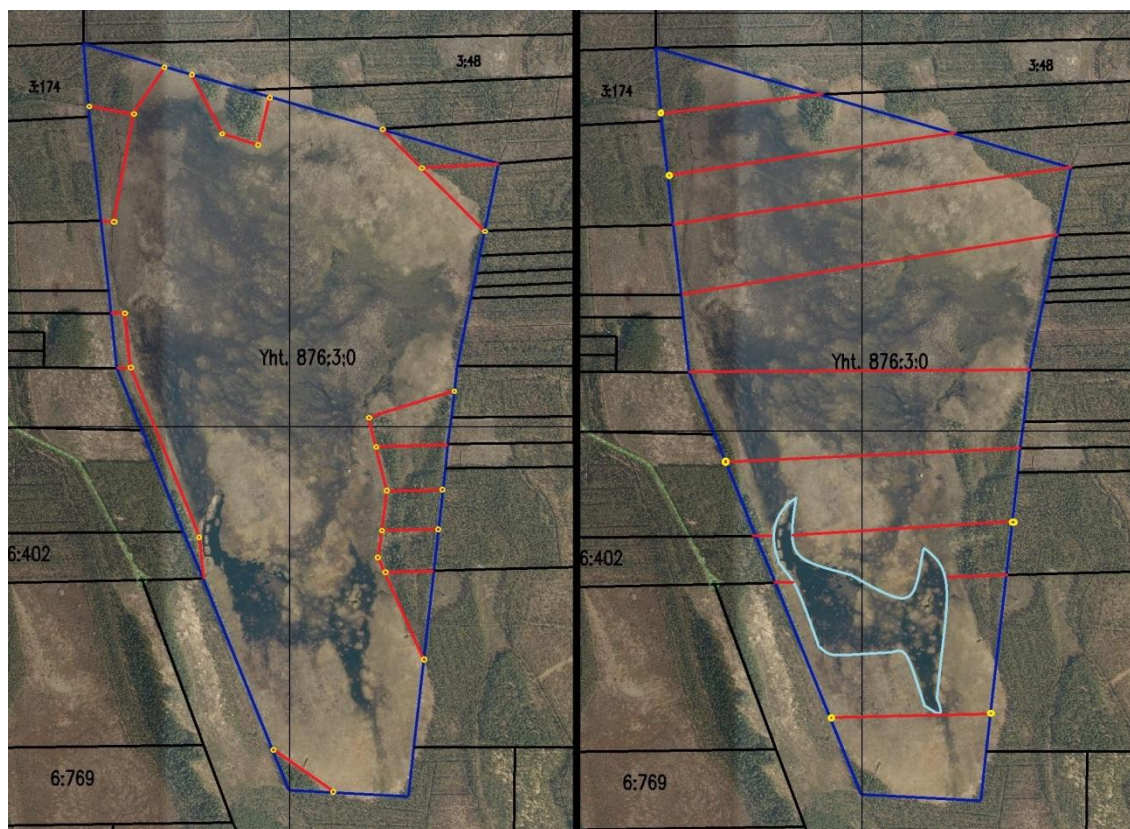
Kuva 7. Kivijärven kuiviota nykyisellään [11].

Tällaisessa tilanteessa voisikin soveltaa ympäristönsuojelualueeksi lunastuksen ja kiinteistöiksi jakamisen yhdistämistä. Esimerkin vesijätössä voisi hyvin jakaa reuna-alueiden metsät osuuksien mukaan ja loppuosa järvestä jakaa ympäristönsuojeluun. Tämä on toki kalliimpi ratkaisu, koska silloin tulisi uudet rajat käydä, josta aiheutuu kustannuksia. Soveltuvuus vesijätöillä tällaiseen suojelutarkoitukseen on kuitenkin usein hyvä ja esimerkiksi Kivijärveä on jo valmiiksi ruopattu niiltä kohdilta, joissa on vettä, jotta saataisiin aikaan lintulampia (kuva 7). Siten järveen on jo tehty muutoksia, jotka tukevat eläinkunnan monimuotoisuutta alueella. Näitä ratkaisuja kannattaisi pohtia tarkoin paikallisen ELY-keskuksen kanssa ja katsoa, olisiko alueiden jakamisella ympäristönsuojelukäyttöön positiivisia vaikutuksia.

6.3 Näkemys jakamisvaihtoehdosta

Kivijärven erillisen vesijätön jakaminen tulee omistajuusselvityksen jälkeen olemaan vielä monimutkainen prosessi. Omistajuusosuuksien selviytyttyä ja lukkiuduttua voidaan alkaa pohtia aluejakoa. Ensinnäkin tulee miettiä, minkälaisella tavalla alue aiotaan jakaa. Laki ei edellä mainitusti mahdollista kovin monta eri vaihtoehtoa, mutta näitäkin vaihtoehtoja voidaan tarpeen mukaan soveltaa niin, että alueen toimivuus pysyisi hyvänä.

Läheskään kaikilla Kivijärven osakkailla ei ole kiinteistöjä tai omistuksia vesijätön läheisyydessä. Tällaisten omistajien vuoksi ainakaan kaikkiin palstoihin ei voida soveltaa kiinteistöön liittämistä. Tällöin jää oikeastaan kaksi vaihtoehtoa: joko nämä osakkaat myyvät osuutensa toiselle osakkaalle tai aloista muodostetaan omat kiinteistönsä. On kuitenkin hyvin epäkäytännöllistä muodostaa pieniä alueita Kivijärvestä. Tämän takia olisikin järkevää, jos joku osakkaista ostaisi osuuksia muilta käypää korvausta vastaan. Tällöin voitaisiin muodostaa toimivampia kokonaisuuksia alueiden koon ollessa suurempia ja helpompia käyttää. Suuremmille palstoille ei tarvitsisi perustaa useita eri raitteita esimerkiksi kulkuoikeutta varten, ja niiden hoitaminen olisi varmempaa, jos alueelta muitakin maita omistavat henkilöt omistaisivat myös osuudet Kivijärvestä.

Kuva 8. Näkemys Kivijärven mahdollisesta jaosta, uudet rajat punaisella, pyykkit keltaisella.

Oheiseen kuvaan (kuva 8) päätettiin tehdä kirjoittajan oma näkemys kahdesta eri vaihtoehdosta, miten jakaminen voitaisiin suorittaa. Vasemmanpuoleisessa kuvassa on esimerkkutilanne siitä, jos neva-alueet luovutettaisiin joko vapaaehtoisesti tai lunastamalla ympäristönsuojelutarkoituksiin. Tällaisesta ratkaisusta tulisi keskustella paikallisen ELY-keskuksen ja vastaavien tahojen kanssa. Ympäristönsuojelutarkoituksiin Kivijärven soinen maa olisi omiaan, sillä alueella ei ole juuri muutakaan arvoa. Järven vesiosuutta on jo valmiiksi ruopattu Euroopan unionin tukirahoilla, mikä on tehnyt siitä lintujärven kaltaisen luontokohteen. Tässä mallissa edelleenkin tärkeämmät metsittyneet alueet voitaisiin jakaa osuuksien mukaan.

Oikeanpuoleinen malli sitä vastoin on esimerkki tilanteesta, jolloin koko Kivijärven alue päädytään jakamaan. Tämä olisi mahdollisesti hankalaa, sillä rajat pitäisi käydä vettä vasten ja rannan määrittäminen kosteikolla voisi muodostua ongelmaksi. Alueiden koot eivät ole samat suhteessa toisiinsa, sillä avonevan arvo ei ole suuri. Jaolla pyritään enemmänkin havainnollistamaan metsämaiden jakaantumista koko Kivijärvestä. Mikäli alue ei mene ympäristönsuojeluun, on tämän kaltainen ratkaisu todennäköisempi.

7 Loppusanat

Erillinen vesijätö on ominaisuuksiltaan monelle hyvin tuntematon käsite. Välttämättä lain laatijatkaan eivät nykyisyydessään enää ole täysin perillä erillisten vesijätöjen historiasta. Nämä ovat eräänlainen tahra muuten kohtuudella onnistuneessa kiinteistöjärjestelmässämme. Tämä tahra kuuluisikin saada siistittyä mahdollisimman nopeasti, sillä vuosien kuluessa sen siivous hankaloituu tiedon alueista jäätyä unholaan.

Nykyiseltään maassamme on noin 500 jakamatonta erillistä vesijätöä. Näin suuresta määrästä jakamattomia alueita tulisi päästä eroon. Tämä kuitenkin vaatii nykylainsäädännön sallimin keinoin kohtuuttoman suuren työpanoksen alueiden arvoon nähden. Suurta työpanosta pitäisi lakia muuttamalla pienentää, tehden erillisten vesijätöjen käsittelystä ongelmattomampaa niin, että prosessin läpivienti omistajuusselvityksen jälkeen olisi helpompaa.

Alueiden omistajuuksien jakoa pitäisi muuttaa nykyisestä kiinteistönmuodostamislain edellyttämästä tavasta joustavampaan suuntaan. Mitä pidempään odotamme, sitä enemmän tietoa häviää nyt jo valmiiksi ikääntyneiden omistajien siirryttyä ajasta ikuisuuteen. Omistajuustutkimustakin tehdessä ilmeni, että suuri osa asiasta tietäviä oli jo iältään reilusti yli kuudenkymmen vuoden. Tämä tarkoittaa sitä, ettei perimätieto omistuksesta tule enää kovin kauaa säilymään. Tähän tulisi kiinnittää jatkossa huomiota ja ehkä jollain keinolla pyrkiä lisäämään resursseja ainakin tilapäisesti näiden asioiden hoitamiseen.

Muutamalla muutoksella lakiin ja asetuksiin, voitaisiin erillisten vesijätöjen käsittelyä nopeuttaa ja järkeistää huomattavasti. Jotain muutosta vaaditaan, tai erillisiä vesijätöjä on vielä sadankin vuoden päästä olemassa.

Lähteet

- 1 Anttila, Veikko. 1967. Järvenlaskuyhtiöt Suomessa. Helsinki: Suomen muinaismuistoyhdistys.
- 2 Haataja, Kyösti. 1949. Maanjaot ja talojärjestelmä. Helsinki: Werner Söderström Oy
- 3 Hyvönen, Veikko O. 1998. Kiinteistönmuodostamisoikeus I. Espoo: Ky Veikko O. Hyvönen & Co.
- 4 Hyvönen, Veikko O. 2001. Kiinteistönmuodostamisoikeus II. Espoo: Ky Veikko O. Hyvönen & Co.
- 5 Hollo, Erkki J. 2006. Maankayttö- ja vesioikeus. Helsinki: Talentum Media Oy.
- 6 Jakolaki 14.12.1951/406.
- 7 Jakoasetus 407/1952
- 8 Kiinteistönmuodostamislaki 12.4.1995/554.
- 9 Kiinteistönmuodostamisasetus 20.12.1996/1189.
- 10 Kiinteistörekisterilaki 16.5.1985/392.
- 11 Luukko, Armas. 1983. Nurmon Historia 1. Vaasa: Vaasa Oy
- 12 Miettinen, Martti. 1969. Korkeimman oikeuden ratkaisujen hakemisto 1926-1969. Helsinki: Suomen lakimiesliiton kustannus Oy.
- 13 Vitikainen, Arvo. 2011. Halkominen ja yhteisen alueen jako. Helsinki: Aalto-yliopiston julkaisusarjat 3/2011.

Muut lähteet

- 14 Asianosaisten toimittamia asiakirjoja
- 15 Maakunta-arkisto
- 16 Maanmittauslaitoksen arkisto
- 17 Toiminta ja tehtävät. 2012. Verkkodokumentti. Maanmittauslaitos.
<<http://www.maanmittauslaitos.fi/toiminta/organisaatio/toiminta-tehtavat>>. Luettu 24.4.2012.

Omistajuustaulukko

Liitteessä 1 on listattu juoksutus omistajista. Taulukkoa on luettava niin, että liitteen ensimmäinen sivu on vasemmanpuoleisin ja toinen sivu on oikeanpuoleinen.

Taulukossa vihreällä on merkitty varmemmat asiakirjoista selvinneet lähteet, kun taas punaisella epävarmat, enemmänkin johtopäätöksiin tukeutuvat päättelyt. Huomautukset ja omat muistiinpanot on merkitty haalean keltaisella, näiden muistiinpanojen oikeellisuus on kyseenalainen ja onkin ollut lähinnä tutkimuksen tekijälle selvennyksenä tilanteesta.

Yleisesti taulukko on vain suuntaa antava selvitys omistajista. Omistajuusosuuksia saat-
taa olla useammalla muulla henkilöllä kuin mitä taulukosta ilmenee. Kuitenkin taulukko
osoittaa omistajuuksia ainakin joiltain osin selvästi, mutta sen tarkoitus ei ole kuin olla
suuntaa antavana apuna toimitusta tehtäessä. Toimitusinsinöörin päätettäväksi jää,
kuinka hän taulukon tarjoamaa juoksutusta käyttää hyväksi, vai käyttääkö ollenkaan.

[illegible]

JAAKOP LATIKKA-->MATTI PALONIEMI ONKO KYSE 1/8 OSUUDESTA?										Isak Kuoras (1914 osakas) Jooseppi Sointula = Jooseppi Lepistö ? Juha Kuoraksen isä?										Osakkaat 2012																			
Kustaa Koskinen {R1} 191x-->										Mirja Helena Talvitie (perik.) {K1} Viljo Hermannin Kuoras (perik.) {K1} Kalevi Johannes Kuoras (perik.) {K1} Maria Elmiina Rintamaenpää (perik.) {K1} Juha Kuoraksen kuolinpesän osakkaat, eli yllä mainittujen perikunnat (lapset), joilta Kari Kuoras osti osuudet lapsilleen Miska ja Mikko Kuorakselle.										Kari Kuoras 2009(K7)-->										Miska & Mikko Kuoras 5.5 / 24+0.231ha									
Suomiset myivät "järviosuuden" eli 1/24?																														Kari Kuoraksen lapset, Mikko & Miska omistavat nykyään osuudet ja alueet jotka kuuluivat aikoinaan Juha Kuorakselle. Osuuksista ei täysi varmuus Jaakop Latikalta peräisin olevalta osuudelta. ½ tynnyrin [0.231ha] metsämaata laskuojan eteläpuolella ostettu Tuomas Alangolta, myös muuta metsää.									
J. Suominen, Liisa Suominen 1/24 {A3} 1922----->																																							
Matti Heikinpoika Rasku 1/24 {A4} 1899--> ^																																							
Kustaa Juhonpoika Viitala 1/24 {A5} 1898--> ^																																							

Puhelintiedustelut

Liitteessä 2 on lista henkilöistä, joihin oltiin yhteydessä omistajuusselvitystä tehdessä. Niitä ei ole listattu jotka osoittautuivat täysin vääriksi. Yhteensä noin 50 soitettua numeroa, joista 35 pääsi listaan. Puhelinnumeroiden loppuosat ja henkilöiden osoitteet on poistettu yksityisyyden suojaamiseksi.

Nimi	Puhelinnumero	Vastasi/ Ei vastannut	Tilanne
Kari Kuoras (Hakija)	040061xxxx	vast.	Asiakirjat kopioitu
Alpo Jyläskoski	040046xxxx	vast.	Soitettu, jotain hajatietoa
Toivo Alanko	040532xxxx	vast.	Asiakirjat kopioitu, suhteellisen hyvät todisteet
Harri Javanainen	040032xxxx	vast.	asiakirjat kopioitu
Marja-Liisa Männistö (Juho Hakala perik.)	06423xxxx	vast.	Asiakirjat kopioitu, ei merkittäviä todisteita
Jyrki Rajakorpi	050599xxxx	e.vast.	Saattaa olla osuuksia muiden puheiden perusteella.
Eero Rajala	06423xxxx	vast.	Asiakirjat kopioitu, Terttu (vaimo) hoitaa asioita
Jukka Rajakorkpi	050918xxxx	vast.	asiakirjat kopioitu
Jouko Rajakorpi	040741xxxx	vast.	Ei tienny asiasta.
Harri Javanainen (ostanut sepolta)	040032xxxx	vast.	Asiakirjat kopioitu
Matti Järvinen	040769xxxx	e.vast.	
Hanna Viljanmaa	040585xxxx	vast.	On omistajuus, paperi on olemassa. Etsii ja ilmoittaa jos löytyy.
Anja Veijalainen	044254xxxx	vast.	Paperit hukassa, on osuus. Isä, Heikki Rauhala, oli Eero Rauhalan veli.
Seija Sainio os.Hautala	040 068 xxxx	vast.	Matti Sainio vastasi.Lupasi lähettää sähköpostilla kopioita vanhoista asiakirjoista.
Jouni Perälä	040 029xxxx	e.vast.	
Jussi Sointula	044930xxxx	vast.	Sanoi omistavansa "2 Heinää", asiakirjat kadoksissa.
Juhani Metsäranta	040066xxxx	vast.	ei tietoa

Nimi	Puhelinnumero	Vastasi/ Ei vastannut	Tilanne
Alpo Jääskä	040731xxxx	vast.	Ei tiennyt asiasta mitään
Heikki Siltala	040764xxxx	vast.	Kävi tuomassa joitain asiakirjoja
Ari Louvesniemi	040 016xxxx	vast.	Ei tietoa asiasta.
Raimo Rajala (Jalmari perik.)	06417xxxx	vast.	Ei tiennyt asiasta mitään
Paavo Salo	044 992xxxx	vast.	Ei ole soittanut takaisin vaikka lupasi, soitto uudelleen?
Matti Keskinen	040087xxxx	vast.	ei tiennyt
Matti Keskinen	045 137xxxx	evast.	
Heikki Siltala, kourantie	040764xxxx	vast.	toimitti papereita, ei merkittäviä löytöjä
Markku Ikola	040843xxxx	vast.	ei tiennyt asiasta kovin paljoa, ei osuuksia.
Sakari Lilli	050 526xxxx	vast.	ei tietoa asiasta
Risto Lautamaja	0400 56xxxx	vast.	Ei tiennyt asiasta mitään.
Saarkikoski Kosti	040515xxxx	vast.	ei tiennyt, käski soittaa Sepolle.
Saarikoski Seppo	050563xxxx	vast.	ei tiennyt asiasta, oli joitain papereita, mutta ei mainintaa Kivijärvestä löytynyt papereista.
Markku Saarikoski	040721xxxx	evast.	
Mäki-Latikka Taimi	06 412xxxx	vast.	ei tiennyt, käski soittaa pojille (Paavo Latikka)
Paavo Latikka	050 327xxxx	vast.	käski soittaa Mikko Latikalle, epäili että on ollut osuuksia joskus.
Mikko Latikka	040580xxxx	vast.	Mikko ei tiennyt asiasta heti, soitti myöhemmin ja sanoi että on osuuksia.